

Ponedjeljak, 18. februar 2002.
Uvodna reč optuženog Miloševića
Svedok Mahmut Bakali
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio sudu
Početak u 9.30 h

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pre nego što nastavim tamo gde sam stao da vam kažem novosti koje se tiču ovog predmeta. Preksinoć, u subotu, 16. februara, zapaljen je hram Svetog Save u Kosovskoj Mitrovici, tek juče ujutru je vatra ugašena. Albanski teroristi ozbiljno konkurišu tužiocu u ovoj antisrpskoj histeriji. A u Prizrenu, Zafir Beriša (Zafir Berisha), predsednik tzv. veterana terorista kaže u svom govoru sledeće: „Kosovo ćemo obezbediti samo za Albance i nikoga više“, i sve ide u skladu sa izjavom, onom koju sam citirao, zajedničkom Olbrajtove (Albright) i tužioca, da su angažovani na istom zadatku. A da sada nastavim tamo gde sam stao.

Jedna od strateških zamisli u ostvarivanju globalne kontrole i porobljavanja država širom sveta jeste izazivanje sukoba između slovenskih i muslimanskih naroda, sa nadom da se međusobno poubijaju ili bar do te mere oslabe da bi nad njima bila uspostavljena kontrola. Kosovo i Čečenija su u tom pogledu nesumnjivo karike jednog istog lanca primera. A i kod slovenskih i muslimanskih naroda se nastoji da se i dodatno oslabe u međusobnim ratovanjima ili bar u međusobnim konfrontacijama. Jugoslovenski narodi su, nažalost, od početka poslednje decenije 20. veka bili poligon za isprobavanje i žrtve te strategije. U procesu ostvarenja dominacije ekonomske, socijalne, političke, kulturne, psihološke na područjima Istočne Evrope, zapadne vlade kao nosioci tog procesa dominacije su se opredelile za metod nacionalnih sukoba, sa ciljem da ti sukobi razore nekadašnju Jugoslaviju. Taj

metod je primenjen i u slučaju Sovjetskog Saveza i Čehoslovačke i pokazao se kao brz i uspešan, odnosno sve nekadašnje socijalističke zemlje višenacionalnog sastava trebalo je da budu razorene izazivanjem nacionalnih tenzija. To je bio vid obračuna sa ondašnjim sistemom u tim zemljama. Kada je reč o Jugoslaviji, taj metod se nije pokazao kao brz i efikasan, na način kako je to bilo u Sovjetskom Savezu i Čehoslovačkoj. Tu nacionalne tenzije nisu bile dovoljne za raspad zemlje, one su morale da se pretvore u nacionalni rat da bi se zemlja raspala. Rat je, dakle, počeo tako što je u okviru nekadašnje Jugoslavije podstican nacionalizam, zatim nacionalna mržnja i nacionalni sukobi, do mere kada su se oni pretvarali u rat. Građanski rat u Hrvatskoj između Srba i Hrvata, kao i rat u Bosni i Hercegovini između Srba, Hrvata i Muslimana, posledica je podsticanja nacionalne mržnje izvan Jugoslavije. U tu nacionalnu mržnju je investirano materijalno, finansijski, medijski, personalno, psihološki. Jugoslovenski građani su učestvovali u ratu koji je izazvan izvan njihove zemlje, a da oni toga nisu bili svesni. Kada su to dobrim delom postali, rat je već uveliko besneo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. A neki su te činjenice postali svesni tek kada je rat okončan. Razume se, ima ih koji i danas nisu svesni istine da je rat na području nekadašnje Jugoslavije rezultat volje i interesa drugih velikih zapadnih sila. Istina je da su te vlade slale svoje emisare na pregovore u republike nekadašnje Jugoslavije, pre nego što su zemlju definitivno razorili u toku rata, kod vlada novoformiranih država od republika nekadašnje Jugoslavije, a naročito u novoformiranu Jugoslaviju, sastavljenom od Srbije i Crne Gore. Većina tih emisara nije ni imala za cilj okončanje sukoba i uspostavljanje mira među zavađenim narodima. Oni su praktično podržavali onu politiku i protagoniste one politike koja je bila u njihovom interesu, odnosno koja je zastupala razbijanje zemlje, secesionizam, separatizam, nasilje, njeno porobljavanje, novi kolonijalizam. Bilo je, razume se, i dobronamernih i poštenih ljudi među tim emisarima, ali oni su bili u manjini. Nekadašnja Jugoslavija nastala je, kako je stajalo i u njenom Ustavu, slobodnom voljom jugoslovenskih naroda, Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca i Crnogoraca i njihovog prava na samoopredeljenje, koje u sebi nesumnjivo sadrži i pravo na

otcepljenje. Kasnije, i Muslimani su definisani kao poseban narod. Jugoslovenskom grbu je dodata i šesta baklja. Tadašnja Socijalistička Republika Hrvatska je svojim sopstvenim ustavom bila definisana kao država hrvatskog naroda, država srpskog naroda i drugih naroda koji u njoj žive. Dakle, i unutar same Hrvatske, Srbi su imali status naroda, koji podrazumeva pravo na samoopredeljenje. A Bosna i Hercegovina je bila Jugoslavija u malom, u kojoj su živela tri naroda. Sve funkcije u Bosni i Hercegovini i u vladi, i u parlamentu, i u partiji bile su raspoređene tako da ih imaju predstavnici sva tri naroda. Bosna i Hercegovina, Jugoslavija u malom, funkcionisala je na principu ravnopravnosti naroda. Granice između jugoslovenskih republika bile su administrativne granice, a ne granice naroda niti državne granice, i nikakva promena njihovog statusa koja bi mogla biti na štetu bilo koga od jugoslovenskih naroda nije bez saglasnosti tih naroda mogla biti ostvarena u skladu sa jugoslovenskim ustavom. Međutim, dolaskom nacionalista na vlast u Hrvatskoj, preko noći je promenjen ustav protiv volje ravnopravnog srpskog naroda i oni su preko noći postali građani drugog reda. Secesija Hrvatske postala je javni cilj. Odmah su, prvi put i ponovo nakon Drugog svetskog rata, počela i nasilja nad Srbima koji su upravo u Hrvatskoj u vreme Drugog svetskog rata bili žrtve genocida marionetske nacionalističke Nezavisne Države Hrvatske, a teritorije na kojima su živeli bile su njihova postojbina, kroz vekove, mnogo pre nego što je naseljena Amerika. Prve naoružane partijske formacije, od vremena Hitlera, pojavile su se tada u Hrvatskoj. Srbi su se pobunili, zahtevali da ostanu u Jugoslaviji i zaprečili, zaprečili dakle, pristup svojoj teritoriji. Ti su događaji poznati kao „balvan revolucija” jer su upotrebili balvane na putevima kroz šume da zapreče prilaz svojoj teritoriji. A kao što svako može pretpostaviti, balvan ne može biti sredstvo agresije ni na koga, balvan može biti samo prepreka. Tenzije su rasle, ali su istovremeno počele i aktivnosti na traženju političkog rešenja da se izbegne konflikt. Evropska zajednica tada, kasnije Evropska unija, poslala je Karingtona (Carrington) da pomogne. Mislim da je on želeo da pomogne političko rešenje i da se izbegne konflikt. Ti bi napori sigurno uspeli da Nemačka nije povukla radikalni potez i pre-

vremeno priznala Hrvatsku u njenim administrativnim granicama i presekla napore na traženju političkog rešenja. Hrvatska je izvršila nasilnu secesiju, sukobi su se razbuknuli. A u Bosni u kojoj je rasla tenzija došlo se do političkog rešenja. Prihvaćen je plan koji je Karingtonov predstavnik, portugalski diplomata Kutiljero (Cutilliero) napravio i koji su potpisale sve tri strane. To je bio taj Lisabonski sporazum. Nažalost, preko noći, na sugestiju američkog ambasadora Vorena Cimermana (Warren Zimmerman), Alija Izetbegović je povukao svoj potpis. Doneta je odluka o secesiji Bosne, bez učešća i uz protivljenje Srba, dakle jednog od tri naroda i dakle, takođe, neustavno i nasilno. A EZ je takođe prevremeno odmah priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine, ignorišući volju srpskog naroda i to priznanje, da cinizam bude veći, dato je na dan 6. aprila, to je datum kada je u Drugom svetskom ratu Hitler napao Jugoslaviju. Pa ni tada Srbi nisu započeli nasilje, tražio se mirni put rešenja. Nažalost, druga strana se nije uzdržala od nasilja. A da to nisu bili tek tako, samo rekao bih događaji, podsetio bih vas, to pretpostavljam da dobro znate ako revnosno obavljate svoj posao, da je u Islamskoj deklaraciji njen autor Alija Izetbegović napisao, citiram: „Nema mira i suživota između islamske religije i neislamskih institucija.“ Inače, ovu ulogu američkog predstavnika potvrdio je posle par godina „Njujork tajms“ (The New York Times), 29. avgusta 1993. godine, koji je napisao da je Cimerman nagovorio Izetbegovića da prekrši Lisabonski sporazum. Počeo je građanski rat između Muslimana i Srba, a onda između Muslimana uz podršku Hrvata i Srba, da bi kasnije počeo građanski rat između Muslimana i Hrvata. Srbija se zalagala za političko rešenje sukoba i u Hrvatskoj i u Bosni. U Hrvatskoj, između rukovodstva Republike Srpske Krajine i Vlade u Zagrebu, a u Bosni između tri naroda u Bosni i Hercegovini, njihovih predstavnika, i sve vreme, sve vreme bez prekida, bez izuzetka, Srbija je pomagala mirovni proces. Zalagali smo se da se odmah uspostavi mir. Ja sam na početku sukoba, kada su Muslimani u centru Sarajeva počeli da ubijaju Srbe, kada su tenzije porasle, u to vreme je bila Islamska konferencija u Istanbulu, napisao pismo Islamskoj konferenciji u kome sam napisao, između ostalog, da

sukobi moraju odmah prestati, da su Srbi i Muslimani braća, da njihovi sukobi odgovaraju samo neprijateljima i Srba i Muslimana. O tome ima i drugih elemenata i detalja i oni su se gorko žalili, tada međusobno, da će Muslimani najviše izgubiti, jer ogroman broj Muslimana živi u Srbiji i Crnoj Gori, Makedoniji i da im ne odgovara da se izdvajaju iz Jugoslavije, ali da oni tu ništa ne mogu, jer to je politika velikih sila. Na drugoj strani, zalagali smo se da se između srpskog rukovodstva Krajine i Hrvatske traži političko rešenje. Sajrus Vens (Cyrus Vance), kao izaslanik međunarodne zajednice, bio je od velike pomoći i konačno predložio generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija upućivanje snaga Ujedinjenih nacija. Tada su i formirane zone pod zaštitom UN na svim teritorijama u Hrvatskoj sa većinskim srpskim stanovništvom. Ja sam podržao taj plan, a i tada sam bio kritikovan i to ima u novinama iz tih godina, lako bi se moglo naći, čak je tadašnji ministar spoljnih poslova Republike Srpske Krajine napisao da me je Sajrus Vens podmitio sa 120 miliona dolara koje sam dobio na Kipru da se složim da se Srbija složi da dođu trupe UN na te teritorije. A logično je bilo da Vens nije hteo da prihvati, da predloži Ujedinjenim nacijama dolazak njenih trupa pre nego što se slože rukovodstvo Hrvatske, rukovodstvo Republike Srpske Krajine i rukovodstvo Srbije, da bi boravak i misija tih trupa imala jednu opštu podršku i da bi bila uspešna. Tada je nastupilo smirenje. Nije bilo više značajnih sukoba. Kontakt grupa koja je formirana radila je na političkom rešenju. Međutim, hrvatska vojska je uprkos prisustvu Ujedinjenih nacija izvršila napade na Medački džep, zločine na zapadnu Slavoniju, pobila mnogo ljudi, a da niko nije odgovarao. Posle toga situacija se opet smirivala, dogovorili su čak i otvaranje autoputa. Bilo je i drugih planova, Kontakt grupa je radila, ni Jugoslavija ni Srbija nisu u tome imale posebnu ulogu jer su smatrale da je to stvar pregovora vlade u Zagrebu i Republike Srpske Krajine. A onda je Hrvatska uz blagonaklonost Zapada i ohrabrenje Amerike, kako je to Holbruk (Holbrooke) u svojoj knjizi neoprezno čak i napisao, izvršila ofanzivu na Republiku Srpsku Krajinu, izvršila pokolj naočigled snaga Ujedinjenih nacija, gde niko nije reagovao. Stotine hiljada Srba isterani su sa prostora na kojima su živeli stotinama godina. Pred taj poslednji rat,

bilo ih je preko 600.000 u Hrvatskoj. Klintonova (Clinton) administracija, naravno, nije samo odobrila „Oluju“ kako se zvao taj napad, već je direktno bila umešana i ni za koga nije bila tajna da je Klintonova administracija direktno ne samo umešana, već i izvela taj zločin. Ja sam vam pomenuo da upravo dok smo ovde sedeli, video sam u „Vašington tajmsu“ (Washington Times) izjavu predsednika Američke unije konzervativaca Dejvida Kina (David Keene) da su SAD umešane u „Oluju“. I vi ovde kada optužujete Srbe u Krajini, ne kažete da za sve vreme od dolaska UN-a Krajišnici nisu napadali Hrvatsku. Naime, od kada je sukob zaustavljen i počelo traženje političkog rešenja, a to je bilo na samom početku, nikakvih napada snaga Krajine nije bilo, samo odbrana, samo odbrana od napada na njihove kuće i sela u kojima su vekovima živeli.

Strana preko puta kaže da će dovesti svedoka koji će da potvrdi kako nisam hteo da naredim da se JNA povuče dok ne dođu snage UN. Pa šta? Iako to takođe nije istina, jer ja JNA nisam mogao naređivati, ali ja svakako ne bežim od toga da sam se zalagao da se JNA povuče tek kada dođu trupe UN, jer bi u protivnom došlo do pokolja Srba kao što se dogodilo u Drugom svetskom ratu u Hrvatskoj. Ako sam kriv što sam sprečio da još stotine hiljada Srba bude poklano u Bosni i Hrvatskoj, onda tu krivicu mogu sa najvećim ponosom da prihvatim što sam sprečio jedan takav pokolj. To su takođe istorijske činjenice, a mislim da je takvo moje zalaganje bilo i logično i pravedno i svakako ne na štetu druge strane. A ta cela tirada koju smo slušali o komandovanju i ta izmišljena komandna odgovornost, koja, i da je bilo, je besmislena jer ne postoji ni u jednom pravu, takođe je jedna velika laž, jer ja inače ni u kom pogledu nisam imao nikakvu ni *de iure* ni *de facto* komandnu funkciju nad JNA, a pogotovo ne preko tog krnjeg Predsedništva koje je ovde pominjano jer ni to krnje Predsedništvo nije imalo nikakvu komandnu funkciju, jer je general Kadrijević sam izjavio da neće prihvatiti nikakve odluke krnjeg Predsedništva ako za njih ne obezbede i peti glas od ukupno osam članova što je jedino, kako je on govorio, po ustavu. Jedino izgleda nije bilo po ustavu da se Jugoslavija brani. Dakle, ni to krnje Predsedništvo nije moglo da naređuje vojsci. Istina je, u stvari, da niko Jugoslaviju nije

branio. Pa i to je dokaz da ja nisam komandovao, da sam ja komandovao vojskom, Jugoslavija bi bila sačuvana. Ova vojska Savezne Republike Jugoslavije, koja je uspela da se odbrani od NATO-pakta, bila je neuporedivo manja i neuporedivo slabija, a sila neuporedivo veća, njom sam komandovao, mi smo se odbranili.

Kada je SRJ formirana, Savezna Republika Jugoslavija 28. aprila 1992. godine, svi pripadnici vojske koji su bili građani Savezne Republike Jugoslavije, dakle Srbije i Crne Gore povukli su se u Saveznu Republiku Jugoslaviju. Oni koji su bili građani drugih republika, normalno i logično ostali su u svojim republikama. Naravno da je bilo izuzetaka na bazi ličnog opredeljenja, dobrovoljaca, ali to je bio jako mali broj, i naravno da je bilo izuzetaka na bazi rodbinskih veza, što je takođe bila logična pojava, s obzirom da smo do juče bili jedna država. A posle, vojskom je komandovao predsednik SRJ, to je bio tada Dobrica Ćosić, a premijer vaš Milan Panić. Oni su držali u rukama vojsku, a svako dobro zna da na njih sigurno nisam mogao uticati, jer kako su počeli da rade zajedno, glavno im je bilo kako da mene smene. Ja nisam bio s njima u odnosima u kojima bih na njih mogao da utičem.

A što se tiče navodnog izvršavanja mojih navodnih naredbi rukovodstvima Republike Srpske i Krajine, to samo onaj koji ništa ne zna o stepenu sujete jugoslovenskih, a posebno srpskih političara i netrpeljivosti prema svakom pokušaju da se neko meša, može da gradi konstrukcije o nekoj organizaciji i o nekom planu. Uostalom, da ste samo, umesto hiljada isfabrikovanih pamfleta i konstrukcija pogledali novine iz tih godina, videli biste u kakvim je odnosima bilo rukovodstvo Srbije, na čelu sa mnom i rukovodstvo Republike Srpske i kakve su teške reči i optužbe stizale na moj račun, ne samo teške reči i optužbe, čak i uvrede. To je bio jedan paradoks koji je svako mogao da vidi. Mi smo pomagali srpski narod preko Drine da preživi, a bili smo u lošim odnosima sa rukovodstvom, mi levičari, oni desničari. Desna opozicija u Srbiji davala im je podršku i tu podršku koristila za svoju retoriku protiv mene. Meni to nije bilo važno jer je narod dobro znao da radim u njegovom interesu. U svakom slučaju, povezivanje rukovodstva Republike Srpske i Srbije u nekakvu organizaciju je jedna od najvećih besmislica koja je ovde mogla da se čuje, a za koju postoje

toliki dokazi. Pa pogledajte samo reagovanja posle Dejtona (Dayton) i gorke optužbe na moj račun u vezi sa sporazumom u Dejtonu. A Karadžićeva izjava koju citirate, da Srbi ne prihvataju da ih zastupa pred međunarodnom zajednicom Alija Izetbegović, bila je izraz očajanja i opravdanog straha da će preuzeti obaveze na njihovu štetu jer predstavnike Republike Srpske u pregovorima nisu hteli da uvažavaju, a pročitao sam vam malopre rečenicu iz Islamske deklaracije o nemogućnosti suživota sa neislamskim institucijama, o poziciji Alije Izetbegovića. Pa se onda upitajte da li je bilo moguće da Srbi, da srpski narod, da srpski predstavnici prihvate da ih zastupa Alija Izetbegović, pogotovo posle povlačenja potpisa sa Lisabonskog sporazuma na sugestiju Cimermana. Doduše, i Cimerman je sam rekao da je pogrešio što je to sugerisao Izetbegoviću jer bi time bio izbegnut rat.

Ja sam, dakle, u Ženevi u prisustvu Ovena (Owen) i Stoltenberga (Stoltenberg), u tim uslovima kada nisu uključivali predstavnike naroda Bosne i Hercegovine već držali Aliju Izetbegovića da on predstavlja i Srbe i Hrvate i Muslimane, kada su pozvali Tuđmana i mene, kasnije i Izetbegovića da zajedno razgovaramo o rešenju, jedva sam ubedio Izetbegovića i to ne posle prvog sastanka, posle prvog pokušaja, da počnu da pregovaraju strane u Bosni, on i Karadžić i Mate Boban. Mate Boban, hrvatski lider u to doba u Bosni, Karadžić srpski, Izetbegović muslimanski, ali svakako ne lider cele Bosne i Hercegovine. Smatrao sam sve vreme da probleme u Bosni moraju rešiti tri konstitutivna naroda. Smatrao sam da rešenje može biti samo formula koja će podjednako zaštititi i ravnopravno zaštititi interese sva tri naroda. Dejton je, uostalom, i uspeo na toj formuli. Optužnica je i zato krajnje zlonamerna i antisrpska i zbog toga što je na formuli ravnopravnosti došlo do zaključenja mira, na formuli jednakog uvažavanja interesa sva tri naroda, a ne na osnovu genocida. Ako bi to bilo tačno, značilo bi da je Republika Srpska stvorena na osnovu genocida, a istina je samo jedna, u građanskom ratu u Bosni i svirepost i patnje bile su na sve tri strane, a krivica prevashodno na onima koji su izvršili nasilnu secesiju i započeli nasilje i na stratezima tog nasilja izvan Jugoslavije. Uostalom, Tuđman je u Ženevi pred Ovenom

i Stoltenbergom govorio da nikada takva zverstva nisu zabeležena kakva su bila zverstva Muslimana nad Hrvatima u centralnoj Bosni, za vreme njihovih sukoba. Owen i Stoltenberg su podržali nastojanje da sve tri strane u Bosni sednu za sto, Izetbegović, Karadžić, Boban. To je i omogućilo početak suštinskih pregovora neposrednih učesnika konflikta. Meni lično Tuđman nikad nije prebacivao umešanost Srbije u rat u Hrvatskoj, Srbija i Hrvatska nisu bile u ratu. Mi smo u Ženevi bili da pomognemo da tri strane u Bosni dođu do mira, a takođe je poštovao naše zalaganje za mir i doprinos počecima otvaranja između Krajine i Zagreba, uključujući i otvaranje autoputa i mnoge druge kontakte koji su počeli da se uspostavljaju. Tuđman je takođe znao za moj stav prema ponudi muslimanske strane, koji je u njihovo ime došao u Beograd da mi prenese Adil Zulfikarpašić, Izetbegovićev sponzor i mentor, biznismen iz Ciriha, predlog da se Srbi i Muslimani u Bosni i Hercegovini udruže protiv Hrvata, navodeći da Hrvata nema ni 14% u Bosni i Hercegovini i da nemaju oni šta da odlučuju o Bosni i Hercegovini. Moj odgovor je bio da se nikako dva naroda ne smeju udružiti protiv trećeg, da su za odnose na Balkanu od ogromne važnosti odnosi između Srba i Hrvata i da ja te odnose mogu da vidim u budućnosti samo kao odnose saradnje i prijateljstva. Mate Granić, ministar inostranih poslova to takođe zna, ne od mene već od Tuđmana i siguran sam da bi morao to i javno reći ako mu dozvoli sad njegov novi predsednik i čuveni rasturač Jugoslavije Stipe Mesić. Dakle, i ono što ste rekli o Dubrovniku je jedna najobičnija besmislica, bez obzira na ovde pompezno prikazivanje snimaka. Tada kada se to događalo bili smo upravo u Hagu, Tuđman i ja sa Karingtonom. Ja sam javno rekao da je Dubrovnik hrvatski grad. Bombardovanje Dubrovnika je suludi zločin, Srbija nikakve veze s tim nema, niti je mogla imati. A što se tiče Vens–Owenovog (Vance-Owen) plana, njega je uz moje zalaganje i zalaganje grčkog premijera Konstantina Micotakisa (Constantin Mitzotakis), Karadžić potpisao u Atini na toj konferenciji 1. maja 1993. godine. Trajala je par dana. Zatim smo na Skupštinu Republike Srpske na Pale otišli zajedno Micotakis, Ćosić, tadašnji predsednik SRJ i ja. Mislim da je krajnje zlonamerno, pristrasno i rekao bih neprofesionalno citirati iz mog govora, a dva govora sam održao i u oba

učinio sve da se taj plan prihvati, tako istrgnuti parče jedne misli, da su Srbi ostvarili cilj. Tu je onda prekinuto, a rekao sam da je cilj u kome mi podržavamo njih, cilj da budu slobodni i ravnopravni tamo gde žive i da se to tim planom postiže i da taj plan s obzirom da im omogućuje i slobodu i ravnopravnost na prostorima Bosne i Hercegovine, treba potpisati i još mnogo drugih argumenata. Dakle, da budu slobodni i ravnopravni tamo gde žive i da se to tim planom postiže, a da ne podržavamo ispunjavanje bilo čijih bolesnih ambicija. Kada su odbili plan, mi smo izvršili pritisak, doneli jednu bolnu meru i za nas i za narod koji smo, za razliku od rukovodstva, podržavali, izvršili smo blokadu Drine. Ovde smo čuli priče da to nije ni bila blokada, što je takođe notorna laž, prihvatili smo međunarodne posmatrače na Drini, veliku misiju koju je vodio švedski general Bo Pelnas (Bo Pelnas). Ne postoji nijedan izveštaj koji je on uputio Ujedinjenim nacijama ili s kojom je upoznao jugoslovensku Vladu ili Vladu Srbije, u kojem bi se mogla naći potvrda ove ovde potpuno proizvoljne tvrdnje, kako to i nije bila nikakva blokada, ali eto tako, to je bila neka forma. Šta ste vi očekivali više da uradimo nego smo čak i te posmatrače prihvatili. Pa naravno, onda je opozicija iz Srbije odjurila na Pale da dâ podršku, da peku zajedno volove na ražnju sa rukovodstvom Republike Srpske i da najcrnje kritike upućuju meni i najveću podršku njima za odbijanje mirovnog plana Vensa i Ovena. I upravo poučen tim iskustvom da uz ogromne napore u Atini bude potpisan sporazum a da ga onda ponište na Palama, ja sam, kada se ukazala nova šansa pred Dejton, insistirao na rešenju koje će eliminisati mogućnost da se ponovo sruši neki mirovni plan i zahtevao da se potpiše odluka da delegaciju čine tri predstavnika Jugoslavije i tri predstavnika Republike Srpske, s tim što iz Jugoslavije dva predsednika republika, ja i predsednik Crne Gore Bulatović i ministar spoljnih poslova Jugoslavije i iz Republike Srpske takođe tri predstavnika, ali je unutra stajalo da, ako dođe do podele glasova u toj delegaciji, ja odlučujem, odnosno odlučuje šef delegacije, a to sam bio ja. I taj sporazum potpisali su svi kao i patrijarh Srpske pravoslavne crkve, gospodin Pavle. Ja sam time na sebe preuzeo sve kritike za sve slabosti koje kasnije budu upućivane na račun Dejtonskog sporazuma od strane srpskog rukovodstva, jer sam video da oni nemaju

petlju da zaključče mir, zbog raznih obećavanja koja su davali i svojih ambicija i rekao sam, sve što im se ne sviđa da prihvatam da budem kriv, ali neka bude mir. I danas mislim da je Dejtonski sporazum, odnosno dejtonsko-pariski mir dobar i da bi ga trebalo poštovati, a ne nad njim vršiti nasilje, kako to sada čini okupacioni upravnik, opet Austrijanac, na štetu sva tri naroda, a najviše na štetu Srba i delimično na štetu Hrvata. U tom kontekstu sasvim je neumesno ovde citirati ideje Biljane Plavšić, pogotovo u kontekstu onoga što je radila Srbija i moje uloge, i upravo te njene ideje koje ste vi citirali. Baš u Atini u vreme Vens–Ovenovog plana u televizijskom intervjuu koji je javno široko prikazan, upitan od direktora TV kako komentarišem to, rekao sam da je nosiocima takvih ideja mesto u ludnici. Ona sa mnom nije govorila godinama, a vi mi pripisujete njene ideje. To su besmislice, pa to svako u Srbiji zna. Pitam se kako uopšte neko ozbiljan može uopšte neku optužbu ili neke optužbe, pogotovo ovako teške, da zasniva na bilo čijoj izjavi da je u dobrim odnosima sa mnom i da sam ja tako i tako rekao. To je neozbiljno, to se u našem narodu zove rekla-kazala, te je neozbiljno upotrebljavati to u nekakvom zvaničnom nastupu, a mnogo sam puta rekao, niko nije ovlašćen u moje ime da iznosi moje stavove. Moje stavove iznosim sam i javno. Beskranjan je niz besmislica i neistina koje smo ovde čuli, a sve o Bosni i Hercegovini je čista laž, jer sam se tamo bavio mirom a ne ratom. Srbija je vodila sve vreme politiku mira. Gledali smo da spasemo što više života i srpskih, i hrvatskih i muslimanskih, i vaših, belosvet-ska gospodo. Koliko stotina talaca sam vam spasao iz Bosne, koliko pilota, koliko me je puta Širak (Chirak) zvao da mu pomognem da ih nađu, koliko puta zahvaljivao kad smo uspeli da ih nađemo i vratimo žive i zdrave, a da ne govorim o mnogim drugim naporima koji su urodili plodom, ne samo u pogledu mira nego upravo i u pogledu spasavanja ljudskih života.

A za Srebrenicu, za nju sam čuo od Karla Bilta (Carl Bildt). Čak mi se i Karadžić koga sam odmah zvao telefonom da pitam šta se to tamo dogodilo, kleo da je naredio da se štiti zapadni deo koji je bio ugrožen i da o tome nije znao ništa. Da li je ili nije, ja u to uopšte ne ulazim, ali je ovo što govorim ono što je činjenica. A i on i Krajišnik su me čvrsto uveravali da u Republici Srpskoj nema

nikakvih logora, da postoje samo centri za ratne zarobljenike u kojima ostaju kraće vreme jer ih razmenjuju po principu „svi za sve“ kad god se na obe strane nakupi. A neposredno posle Srebrenice ili valjda odmah iza tih dana, spasao sam celu muslimansku brigadu, 840 ljudi, od uništenja koje sam odobrio. Poslali su glasnika s molbom za život, odobrio sam da preplivaju Drinu i izbegnu to potpuno uništenje, smestio sam ih u kamp policije na Tari da se oporave. Obišao ih je ceo diplomatski kor, a potom sam ih preko Crvenog krsta uputio za Mađarsku. Nisam prihvatio da ih dam ni jednoj ni drugoj strani u Bosni, rekao sam: „Oni su pod mojom zaštitom, došli su na moju teritoriju, mi nismo ratujuća strana, mi ih ne damo nikome, ni vama da ih razmenjujete, ni Zetbegoviću da ih ponovo vraća u vojsku, jer ja nemam dokaze da su oni dobrovoljno u vojsci. Izvolite preko Crvenog krsta neka oni odu u Mađarsku, u neutralnu zemlju, a tamo će svako pojedinačno moći da odluči da li će da ide kod rođaka u Ameriku, u Australiju ili će da se vrati u vojsku u Bosnu“, itd. Srbija nije bila ratujuća strana ni u Bosni ni u Hrvatskoj. To nam je, uostalom, omogućilo da pomognemo mirovni proces, da se zaustavi bratoubilački rat među braćom, doduše ludom i zavađenom.

Sve što smo ovde čuli je izvrnuto i apsurdno, poluistine su gore od laži. Reći ću vam u vezi s vašim tvrdnjama da je bilo naše policije u istočnoj Slavoniji. Bilo je naše policije u istočnoj Slavoniji, ali u to vreme je bio mir, čak sve do kraja, jer je istočna Slavonija rešena sporazumom srpskih vlasti u istočnoj Slavoniji i hrvatske Vlade, ali policajci su bili preko granice isključivo zbog pomoći u policijskim poslovima. Tamo je zbog svih tih ratnih događaja trebalo pomoći u suzbijanju kriminala, sprečavanju šverca u Jugoslaviju, poteri za kriminalcima iz Srbije, kojima je bilo najlakše da pobegnu preko Dunava. Sramota je da se takve stvari zloupotrebljavaju. A imali smo i policijsku jedinicu, i to po mom naređenju, na teritoriji Republike Srpske u železničkoj stanici Štrpce, posle zločina koji se dogodio kada je neka zločinačka grupa zaustavila voz na pruzi Beograd–Bar, jer pruga Beograd–Bar samo u dužini od devet kilometara prolazi teritoriju Bosne i Hercegovine, a to je magistralna i najvažnija pruga u Jugoslaviji. U toj stanici Štrpce voz uopšte i ne staje, jer je to stanica samo za izuzetnu potrebu, tako je bila projek-

tovana i kada je rađena pruga Beograd–Bar. Tu je voz zaustavljen, skinuto je 17 Muslimana iz Prijepolja koji su pobijeni tamo, što se kasnije ustanovilo. Prvo nismo znali ni ko su ni gde su. I to je urađeno namerno, zato sam i tražio da vode istragu u Bosni i Hercegovini, u Republici Srpskoj i na kraju, kad ništa nisu uradili, poslao tamo naše policajce da nađu ljude koji su osumnjičeni. Neki su bili uhapšeni, dovedeni u zatvor u Beograd, kasnije ih je sud pustio, jer nije bilo moguće naći dokaze. To je bio njihov odgovor uz naše najveće ogorčenje, a da se to ne bi ponovilo, poslao sam tamo jednu jedinicu da čuva tu stanicu iako nije na našoj teritoriji, da ponovo neko ne zaustavi voz, da ponovo neko nekog ne zakolje. I rekao sam Ovenu i Stoltenbergu da imam tamo preko granice, doduše odmah preko granice i na teritoriji Republike Srpske tu grupu, jer nisam imao poverenja u njih da će tu stanicu čuvati. I šta s tim? A znam da je to bio način da se požar sukoba Srba i Muslimana preseli u Srbiju, prebaci u Srbiju. Otišao sam taj dan odmah u Prijepolje, jer su žrtve bile iz Prijepolja. Prijepolje je mali grad u Srbiji, 50% čine Srbi, 50% Muslimani, žive u slozi i nikakvih proterivanja i progona za svih tih deset godina nije bilo. Za vreme rata u Hrvatskoj, nijedan Hrvat nije proteran iz Srbije, za vreme rata u Bosni nijedan Musliman, naprotiv, rekao sam vam ovde 50.000 zvanično registrovanih muslimanskih izbeglica je došlo da se skloni u Srbiju, a vi ovde govorite neistinu.

Ispod dostojanstva je da se komentarišu razne insinucije koje su krajnje niske. Počeli ste ovde na početku sa prikazivanjem mog snimka u Kosovu Polju kako sam iskoristio popularnost, tako ste objasnili, koju sam tu stekao, da bih se kasnije domogao da postanem šef partije. A piše vam na snimku da je to bilo aprila 1987. godine, a ja sam šef partije postao godinu dana ranije, u maju 1986. godine. Što je najcrnje i najgore, to piše u mojoj biografiji, pa ni te podatke niste revnosno pročitali nego za Kosovo Polje, gde sam imao narodnu podršku, naravno, vi kažete da sam iskoristio to da postanem šef partije, a bio sam to godinu dana ranije. Takva vam je cela optužnica i sve to u stvari pokazuje da je optužnica lažna, da se Tužilaštvo hvata za slamku, da nema ništa osim nekakvih, rekao bih, diletantskih psihoanalitičkih tvrdnji koje mene prikazuju kao lice koje hipnotiše ljude da idu i vrše zločine.

Crtate neke šeme organizacije koju ste sami izmislili. To prelazi granice šund literature. I upravo zbog takve prazne optužnice ste naknadno izmislili ove dve apsurdne optužnice za Bosnu i Hrvatsku, koje nemaju nikakvih osnova da bi sve to zatrpali i na neki način uvili u neakve nove i bogzna kakve izmišljotine i laži. A mi, mi smo naravno, naravno pomagali svoj narod u Bosni i Hrvatskoj i bili bismo poslednje hulje da to nismo činili kad je tom narodu bilo teško. Mi smo mu pomagali časno da preživi i da bude ravnopravan i slobodan, a ne da bilo šta od bilo kog otima. I vama je potpuno u redu da Nemci pomažu Hrvatsku, da Amerikanci izvode „Oluju“ i etničko čišćenje od Srba, potpuno vam je u redu da Saudijci, mudžahedini i oni što su glave sekli pa na stranicama novina držali po dve odsečene srpske glave u rukama, pomažu Muslimane. Oni čak iz Saudi Arabije, ne znam koliko hiljada kilometara udaljeni, pomažu Muslimane, samo vam nije logično da Srbi pomažu Srbe. Ima li to uopšte nekog logičnog, da ne kažem bilo kakvog moralnog objašnjenja? Pri tome ni u Hrvatskoj, ni u Bosni Srbi nisu počeli rat, nad njima je izvršeno nasilje. Pročitaću vam samo nekoliko citata istaknutih svetskih intelektualaca čija imena zna svaki obrazovani čovek na planeti.

Edmon Pari (Edmond Paris), Francuska 1961. godine: „Proučavanjem zločinačke bilansne liste izračunato je da je Vlada Pavelić–Artuković uspjela da pobije približno 750.000 pravoslavnih Srba, a da deportuje ili progna 300.000. Ubijeno je takođe 60.000 Jevreja i 26.000 Roma. U katoličku veru je na silu prevedeno oko 240.000 srpskih pravoslavaca, a najveći broj je, treba reći, bio na teritoriji biskupije njegove visosti Stepinca.“ Dakle, Edmon Pari, Francuska.

Čarls Krauthamer (Charles Krauthammer), Amerika, avgust 1995. godine: „Ove nedelje, u 'kratkome ratu' koji je trajao samo četiri dana, Hrvatska vojska etnički je očistila Krajinu od 150.000 Srba i naterala ih u beg za goli život ka Bosni i Srbiji.“ Nadam se da prevodioci dovoljno stižu. „Zašto nema zabrinutosti zbog pada Krajine, oblasti koju su Srbi naselili pre 500 godina, daleko pre nego što smo mi naselili Severnu Ameriku. Tačno je, stvorili su pobunjeničku državu u Hrvatskoj. Tačno je da su kada se Hrvatska 1991. godine odvojila od Jugoslavije, ubrzali rat za nezavisnost u

okviru Hrvatske, ali ušli su u rat sa dobrim razlogom, nisu želeli da žive pod vlašću ljudi koji su ne tako davno masakrirali njihove roditelje. Hrvatska država protiv koje su se digli je od svog osnivanja 1991. godine preuzela skoro neizmenjene simbole – grb, monetu i druga obeležja prve hrvatske države ozloglašene nacističke marionetske države iz Drugog svetskog rata, po nirnberškim zakonima genocidne države, sa koncentracionim logorima i monstruoznim brojem etničkog proterivanja i ubijanja stotine hiljada Srba." Da prekinem samo citiranje Čarlsa Krauthamera. Za pravoslavni Božić, te ratne godine, u logoru Jasenovac, ustaški nacisti su se takmičili ko može u toku jednog dana više da pokolje Srba i pobedio je jedan koji je uspeo da zakolje za taj jedan dan 1.300 Srba. I to vam je istorijska činjenica. Nastavljam njegov citat: „Uzgred, današnja Bosna je bila deo ove nacističke države, što objašnjava zašto su bosanski Srbi takođe tražili nezavisnost. Srbi iz Krajine imaju sve razloge da se plaše ponovnog pada pod hrvatsku vlast. Ove nedelje njihov strah se ponovo rodio. Hrvati su granatirali srpska sela, pre nego što je vojska krenula u napad, te su na taj način naterali stanovništvo u beg, izveštavali su posmatrači Ujedinjenih nacija u Hrvatskoj, u koje je takođe, bez razlike, pucano. Gde su sada protesti?"

Šta kaže Karlo Falconi (Carlo Falconi), Italija: „Ustaše su nesumnjivo prevazišle čak i Nemce u svom antireligioznom rasizmu. Kada su udarili na Srbe, to nije bio samo udar na protivnika, već i na nekog ko je izdao pravu veru. Samo se u Hrvatskoj dogodilo istrebljenje pola miliona ljudi, više zbog njihove vere nego zbog njihove rase. Samo su u Hrvatskoj ljudi bili prisilno pokrštavani iz pravoslavne u katoličku veru. U istoriji ne postoji presedan za stepen nasilja primenjen u ovim operacijama. Sve ovo zaista ne ide u prilog ćutanju pape Pia (Pious) Dvanaestog.“

Šta piše Rajko Doleček u Češkoj 1993. godine? „Koncentracioni logori ustaške Hrvatske bili su kompleks logora u oblasti Jasenovca. Za vreme rata je tu poubijano, kako se obično navodi oko 700.000 ljudi većinom klanjem, razbijanjem glave naročitim maljevima i streljanjem. Postoji opširna literatura, radova nemačkih, italijanskih vojnika, oficira, koji opisuju ovde navedene strašne događaje nad kojima su se i oni sami zgražavali. Pa ipak, njihovi

su vladaoći omogućavali to ludačko ubijanje. Proračuni o broju mrtvih se razlikuju, obično se navodi da je holokaust u Hrvatskoj koštao života 800.000 Srba, po mnogima je to umanjeno. Samo tokom meseca aprila 1941. pa do avgusta 1942. godine, prema italijanskim podacima ubijeno je 356.000 Srba.”

Žak Merlino (Jacques Merlinot), Francuska, 1993. godine: „Na osnovu podataka koje navodi Edmon Pari, blizu 200.000 ljudi pogubljeno je u Jasenovcu 1941. i 1942. godine. Samo u toku 1942. godine bilo je u Jasenovcu 24.000 dece, od kojih je 12. 000 ubijeno. Čitave mase jevrejske dece žive su spaljivane u pećima bivše ciglane, koja je pretvorena u krematorijum, a zna se koliko je u tom genocidu učestvovala katolička crkva. Visoko katoličko sveštenstvo u Hrvatskoj uspostavilo je tesnu saradnju sa ustaškim vlastima, na čelu sa zagrebačkim nadbiskupom Stepincem koji je pozdravio stvaranje te nove države i dao svoj blagoslov Anti Paveliću. To postoji u kolektivnom pamćenju Srba.” Žak Merlino, Francuska.

Šta piše Filip Dženkins (Philip Jenkins), Amerika, 1995. godine. „U toku sledeće tri godine, Hrvati su na tako užasan način masakrirali Srbe i Jevreje, da je to čak izazvalo gnušanje nemačkih oficira. Srbi su isto kao Jevreji saterani u logore smrti, u kojima je na stotine hiljada njih poklano. Srbi su isto kao i Jevreji dočekali kraj rata sa čvrstom odlukom da nikad više neće dozvoliti svojim neprijateljima da budu u poziciji da pokušaju da ih istrebe. Time može da se protumači činjenica zašto su protekle četiri godine Srbi bili suočeni s tim da su se obistinile njihove najgore slutnje time što je Hrvatska vlada nastojala da minimizira masakre počinjene 1940-ih godina. Ne treba da nas čudi da su se Srbi opredelili za pružanje otpora dok još imaju oružje umesto da stanu u red za koncentracione logore. Ali gde se u svemu tome nalazi Bosna? I tu postoji slično istorijsko nasleđe. Jedna od najčudnovatijih činjenica u Drugom svetskom ratu odnosila se na to da je čitav niz bosanskih Muslimana bio regrutovan za specijalne jedinice nemačkih SS odreda. Međutim, sadašnji događaji od mnogo su većeg značaja za svest Srba.”

Preskočiću Anitu Sing (Anita Singh), iako je značajno, ali je dugačko, a gledam na sat. Samo ću jedan deo njenog citata: „U

Hrvatskoj Franje Tuđmana, manjinski Srbi su se ponovo našli na udaru jer je teritorijalna i nacionalistička politika izazvala sukob koji besni takvim stepenom surovosti i bestijalnosti koja nije novost u Evropi, ali za koju je Evropa mislila da je prevazišla. A šta je sa žrtvama i zločincima? Jasenovac traži odgovor da li je fašizam zaista mrtav."

A šta kaže Luj Delmas (Louis Delmas), Francuska, 1994. godine? „U stvari, ni u Hrvatskoj ni u Bosni nije bilo srpske agresije, nije bilo spoljnog napada. Ono što se desilo to je potpuno u okviru osećanja pripadnosti, pobuna domaćeg stanovništva koje se igrom međunarodne diplomatije našlo uvršteno u nove države u kojima se nije prepoznavalo. To se dogodilo u Hrvatskoj i u Bosni. Nema napada od spoljnog osvajača nego unutrašnjeg ustanka Srba Hrvatske i Bosne što je dovelo do osnivanja Republike Krajina i Pala. Zar je teško shvatiti da sećanje na genocid ne iščezava od jedne do sledeće generacije? Žrtve ga nose u krvi. Kao što malo Jevreja evropskih mogu reći da nisu imali nijednog rođaka umrlog u deportaciji, malo Srba iz zapadne Jugoslavije mogu reći da nisu imali nekog rođaka zaklanog od ustaša. Ako se u srpskom slučaju masakra počinjenog od Hrvata tokom Drugog svetskog rata doda istorijsko ugnjetavanje četiri veka osmanlijske okupacije, može li se iščuđavati žestini njihove reakcije pred otcepljenjem jedne republike koja uzima za amblem zastavu sa šahovnicom Ante Pavelića, usvaja za monetu Pavelićevu kunu, daje ime Mila Budaka, jednog od najvećih zlikovaca istrebljenja Srba, svojim ulicama, a čiji predsednik Tuđman ne skriva svoja antisrpska osećanja, a uzgred budi rečeno ni antisemitska u svojim knjigama."

Evo šta je napisao Peter Handke (Peter Handke) 1996. godine: „Kako da zaboravim onu rečenicu iz mržnjom ispunjenog uvodnika „Frankfurter algemajne cajtunga“ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) o onome što se sada događa u istočnoj Slavoniji, po kome Srbi u Hrvatskoj, do sada jugoslovenski građani ravnopravni sa svojim hrvatskim zemljacima, sada ustavom nove države Hrvatske skrojenim bez njihovog učešća, postaju narodnost drugog reda, te se dakle samo pripajaju hrvatskoj državi, ne samo hrvatskoj upravi. Tih 600.000 Srba ima da se od sada

prema dekretu nemačkog novinara, pa sad citira on novinara „Oni se moraju osećati najposlušnije, najponiznije kao manjina. Dobro, postupamo po naređenju, od danas se slažemo da se u vlastitoj zemlji osećamo kao manjina i stoga smo i saglasni da nas vaš hrvatski Ustav kao takve tretira“. To bi, dakle, bio izlaz. Ko je bio prvi agresor? Šta je to značilo, osnovati državu uz to takvu koja jednom narodu daje prednost nad drugim, u oblasti gde je od pamtiveka živeo nepregledan broj ljudi, kojima je takva država mogla da odgovara u najbolju ruku kao pesnica na oko, to jest kao užas s obzirom na uspomene na nezaboravljene progone hitlerovsko-hrvatskog ustaškog režima. Ko je, dakle, bio agresor?”

Šta je napisao Aleksandar Solženjicin (Aleksandar Solzhenitsyn)? „Ne daj bože jugoslovensku varijantu, ali njihova nesreća ima iste uzroke, postavljene su lažne granice, iseljeni su Srbi sa Kosova, istorijske srpske postojbine i tamo naseljavani Albanci i čim je Jugoslavija počela da se raspada, rukovodioci zapadnih država su iz koristoljubive računice za 24 sata priznali nove države, ne obazirući se uopšte na to da su postojeće granice neodržive.“

I na kraju Patrik Bario (Patric Bariot) i Eva Krepen (Eva Crepin), 1995. godine, u Francuskoj: „Kao francuski građanin, hteo bih da oživim sećanja na našu francusku istoriju. Sećanja na ono vreme kada su zvona Bogorodičine crkve objavila hrišćanima Francuske tragični poraz kneza Lazara u sudaru sa turskim zavojevačima“, misli se na bitku na Gazimestanu. Nastavljam: „Sećanje na Viktora Igoa (Victor Hugo) koji je zgrožen nad zločinima tih istih zavojevača u Srbiji kriknuo 29. avgusta 1876. godine: „Oni ubijaju jedan narod. Kada će se okončati mučeništvo ovog junačkog malog naroda?“. Završen citat Igoa. „Da li je predosećao da se to mučeništvo neće završiti ni 1995. godine? Kao građanin Evrope postavljam pitanje, hoćemo li dopustiti da se uništi narod koji lije krv već 600 godina za odbranu slobodne i hrišćanske Evrope?“

Dakle, 23. decembra 1991. godine, Nemačka je formalno priznala suverenost i nezavisnost Hrvatske s tim da odluka postane efektivna 15. januara 1992. godine. Tako je počeo oružani sukob, građanski rat u Hrvatskoj. Da su se za tu opciju odlučile hrvatske vlasti nedvosmisleno potvrđuju i izjave Tuđmana i Mesića. Tuđ-

man, predsednik Hrvatske, Mesić predsednik Predsedništva Jugoslavije, a kada ga je rasturio, onda je izabran za predsednika parlamenta Hrvatske. Tuđman je u javnom nastupanju na Trgu Bana Jelačića 24. maja 1992. godine u poruci naciji izjavio, citiram: „Rata ne bi bilo da ga Hrvatska nije želela, ali mi smo procijenili da samo ratom možemo izboriti samostalnost Hrvatske. Zbog toga smo mi i vodili politiku pregovora, a iza tih pregovora smo formirali svoje oružane jedinice.“

Naravno da je Tuđman i da je hrvatska vlast mogla bez rata da izbore samostalnost Hrvatske, ali nije mogla bez rata da pobije Srbe i da istera 600.000 Srba iz Hrvatske. To pokazuje karakter rata koji oni tamo još uvek pokušavaju da nazovu domovinskim i oslobodilačkim. On jeste to za one nesrećnike koji su se borili, ali svakako ne za ciljeve koji se vide iz istorijskih činjenica. A Stjepan Mesić u Saboru Hrvatske 5. decembra 1991. godine, zahvaljujući se Saboru na poverenju koje mu je dato izjavio je: „Mislim da sam obavio zadatak. Jugoslavije više nema.“ To je video svako. On je bio predsednik Predsedništva Jugoslavije, koji je podneo zakletvu da čuva integritet Jugoslavije i njen ustavni poredak, dolazi u Hrvatsku da objavi da je obavio zadatak jer Jugoslavije više nema.

U vezi sa jugoslovenskom krizom davali su izjave mnogi svetski državnici, političari, naučnici pa i neke međunarodne institucije. Bivši državni sekretar SAD Džems Bejker (James Baker) je 13. januara 1995. godine pred američkim kongresom izjavio, citiram Bejkera: „Činjenica je da su Slovenija i Hrvatska unilaterarno proglasile nezavisnost, uprkos našim upozorenjima, one su upotrebile silu i to je izazvalo građanski rat.“ Završen citat. On je posebno istakao da su pozicije SAD da treba sačuvati teritorijalni integritet Jugoslavije zastupale 32 zemlje članice KEBS-a, sadašnjeg OEBS-a. Ponovo ga citiram: „Svi su to podržali, to je bila ispravna politika i veoma je loše što nismo ostali kod te politike duže nego što jesmo.“ Završen citat. Još 1989. godine, on je upozorio da će ukoliko dođe do unilaterarne secesije to voditi primeni sile. Nažalost, u vreme kad je Bejker 1995. godine o tome govorio, on više nije bio državni sekretar, došle su demokrate i lobiranje. I dalje se, naravno, tvrdi i to smo ovde slušali svih

ovih sedam meseci da su Srbi, pa čak i Srbija započeli građanski rat, a činjenice sve nedvosmisleno govore suprotno. Rat u Bosni i Hercegovini je okončan Dejtonskim sporazumom u kome su sa strane nekadašnje Jugoslavije bili zastupljeni predstavnici Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Savezne Republike Jugoslavije; zapadne vlade i međunarodnu zajednicu su zastupali predstavnici zemlje domaćina, ali je bila prisutna i cela Kontakt grupa. Sa najvećom odgovornošću javno tvrdim da je tom miru i uspostavljanju ta dva entiteta na područjima na kojima je tada besneo rat značajna, a možda najznačajnija bila uloga predsednika Savezne Republike Jugoslavije, koju sam ja zastupao. To je moje uverenje, ali su ga za vreme Dejtonskih pregovora kao i kasnije delili i drugi učesnici ovih pregovora i to isticali u svim javnim kontaktima. To je bilo i mišljenje predstavnika zemlje domaćina Sjedinjenih Američkih Država. Međutim, danas ne samo da se zaboravlja podrška koju sam imao za politiku koju sam vodio u interesu mira, već se prelazi preko svih mirovnih napora Savezne Republike Jugoslavije, i Srbije, i mog ličnog doprinosa, rekao bih presudnog, kao što se prelazi preko rezultata koji su ishod tih napora i istovremeno se traži odgovornost za rat na strani koja se zalagala za mir. Pred očima celog sveta događa se jedna inverzija, podstrekači rata optužuju zastupnike mira za rat, a zahvaljujući svojoj moćnoj međunarodnoj poziciji igraju ulogu i tužioca i sudije. Kada sam ja u pitanju, oni me optužuju i unapred osuđuju upravo za tu njihovu ratnohuškačku politiku i posledice te politike, koju su sami vodili, a kojoj sam se ja suprotstavljao najviše što sam mogao zalažući se za mir. Tu jednostavnu istinu mogu da ne vide danas samo oni koji imaju interesa da to ne vide, i naravno oni koji su bombardovani lažima i izloženi medijskim manipulacijama takvim i tolikim da su laž prihvatili kao istinu i obratno. To, naravno, nije prvi put u istoriji da su istina i pravda gubitnici, ali je prvi put u istoriji da se protiv istine i pravde ratuje jednim novim masovnim, neisprobanim oružjem, kao što su sredstva informisanja. U borbi protiv istine i pravde to oružje je ubojitije od svih dosadašnjih, a ako pri tom njim raspolaže najveća i najjača svetska sila ili blok najjačih i najrazvijenijih država sveta, onda su izgledi istine i pravde kao njihovih protivnika unapred osuđeni na propast, a novinari u čijim je rukama oružje su, ukoliko

se ne zalažu za istinu i pravdu, plaćeni podstrekači zla, patnje i nemoralna, a često plaćene ubice.

Nezavisno od toga što je odluka Saveta bezbednosti da se formira Međunarodni sud za ratne zločine na prostorima nekadašnje Jugoslavije nepravna, jer Savet bezbednosti nema tu nadležnost, dakle nezavisno od toga taj sud je neobičan sud. On je formiran za suđenje za zločine u ratu vođene na prostoru nekadašnje Jugoslavije kao da je to jedini rat na svetu ili bar jedini rat u ovom vremenu. Samo u ovom vremenu, u drugoj polovini 20. veka, vođeno je na stotine manjih i većih lokalnih ratova povodom kojih nisu formirani međunarodni sudovi i zaista zašto. Zašto je prvi sud takve vrste formiran povodom rata na prostorima unutar nekadašnje Jugoslavije? Da li zato što je taj otpor onima koji su rat izazvali bio najveći i vidljiv? Da li zato što je spoljna umešanost u taj jugoslovenski rat bila takođe veoma vidljiva? Ili zato što nije po mišljenju umešanih ta umešanost donela dovoljno uspešne rezultate? Ja mislim zbog svega toga zajedno i zbog otpora onima koji su rat izazvali, koji je bio najveći i vidljiv i zbog spoljne umešanosti koja je bila takođe vidljiva, ali i zato što nisu dobili uspešne rezultate. Zato se sudi učesnicima rata nekadašnje Jugoslavije kao učesnicima jedinog rata na svetu. Ne dovodim u pitanje razloge za odgovornost zlikovaca koji su ubijali žene i decu, bolesne i stare ljude, silovali, pljačkali, ali svakako je prvi put da se odgovornost za rat traži tamo gde je ni fizički ni indirektno nema uopšte, gde je doprinos isključivo na strani mira kao što je u ovom slučaju. Tvrdim da je to sa razloga što stvarni inspiratori rata nisu zadovoljni njegovim ishodom, kao što nisu zadovoljni otporom koji im je pružen. Očekivali su da bude zanemarljiv, a ako bude veći od zanemarljivog, da njegovi nosioci budu pobijeni i pohapšeni. Formiranje i opstanak Savezne Republike Jugoslavije je deo tog otpora inspiratorima raspada nekadašnje Jugoslavije, rata u njoj, patnji miliona jugoslovenskih građana. Zato je odmah posle okončanja sukoba u Bosni i Hercegovini i počelo podizanje tenzija u Saveznoj Republici Jugoslaviji na istim principima na kojima je ta tenzija startovala u nekadašnjoj Jugoslaviji. Radi se, naravno, o podsticanju nacionalne netrpeljivosti i nacionalne mržnje. I mislim da sam sasvim jasno izneo istorijske

činjenice i pozadinu na kojoj je zločin nad Jugoslavijom izveden.

A kada je o Kosovu reč, državni organi delovali su slično sa svojim ponašanjem, slično državnim organima u drugim evropskim, ali i svim drugim zemljama, ne samo našeg doba nego i naše civilizacije uopšte. To reagovanje jugoslovenskih državnih organa bilo je u skladu sa jugoslovenskim ustavom, kao i u skladu sa sličnim iskustvima ili identičnim iskustvima drugih država. Ono je bilo tretirano od strane zapadnih vlada kao nasilje nad nedužnom albanskom manjinom na Kosovu, pa prema tome i kao povod da međunarodna zajednica interveniše u cilju zaštite tog nedužnog albanskog stanovništva. I tako se dogodilo, da ta intervencija nad zločinačkom državom koja je ugrozila nedužno albansko stanovništvo na jednom delu teritorije te države došla je u vidu agresije NATO-pakta, na način koji je uveo u život naše planete jedan novi vid rata zasnovanog na korišćenju najnovijih naučnih i tehnoloških iskustava naše civilizacije. Ta agresija je proizvela ogromne ljudske žrtve.

Video sam da je CNN izjavio da, kako oni kažu, ne prikazuje Miloševićeve fotografije, jer su suviše surove za javnost. To je njihovo zvanično objašnjenje. Oni ne daju da njihova javnost vidi njihove zločine i time samo potvrđuju da su u službi zločina i obmanjivanja sopstvene javnosti. Oni se boje da i njihova javnost ne počne da traži odgovornost njihovih zločinaca, oni ne znaju kako da objasne svojoj javnosti da su navodno štitili Albance bombardovanjem porodilišta u Beogradu ili da su navodno štitili Albance bombardovanjem konvoja Albanaca po Kosovu i kosovskih gradova i sela. Posebno im tim medijima koji o tome ne izveštavaju smeta sve očitija, sve direktnija i sve jasnija veza sa teroristima Bin Ladena (Bin Laden) i narko-mafijom i naročito veza sa njihovim novcem. 16. februara, dakle pre par dana „Dejli telegraf“ (Daily Telegraph) piše: „Ekstremni Albanci koji žele da na jugu Balkana izazovu nove sukobe troše milione funti stečene prodajom avganistanskog heroina“, opet odnekud avganistanski, „na evropskom tržištu za nabavku naoružanja.“ „Dejli telegraf“, pozivajući se na izvore u bečkom sedištu UN za kontrolu droga piše da u Austriju, Nemačku i Švajcarsku stiže sve više heroina iz ogromnih zaliha koje su u Avganistanu

nagomilali Al Kaida i talibani. I šta mislite, otkud taj heroin kod UČK? Albanski trgovci drogom nastoje da istovremeno preuzmu kontrolu nad evropskim tržištem heroina, vrednim više milijardi funti godišnje. Citiram dalje „Dejli telegraf“: „Pobunjenici u Makedoniji UČK i na jugu Srbije deo su mreže koja kontroliše kriminalne organizacije u ove tri zemlje, ali i u drugim zemljama“, tvrdi za list zapadni obaveštajni izvor sa Kosova. Zapadni obaveštajni izvor na Kosovu, Makedoniji i u Švajcarskoj tvrdi da su albanske bande oktobra prošle godine upotrebile deo tog novca stečenog prodajom avganistanskog heroina za kupovinu oružja za albanske pobunjenike u Makedoniji, koji su prošle jeseni svoje naoružanje predali NATO-u. Ovo je sve očiglednije, a CNN beži od istine i potpuno se logično uklapa činjenica da su tri albanska zločinca osuđeni na Kosovu i Metohiji za terorizam, Kadar Sulejman (Kadar Sylejman) Selimi (Sylejman Selimi) zvani Sultan i Sami Ljuštaku (Sami Lustaku) iz UČK pušteni amnestijom i odmah dobili visoke činove u toj novoj „SS Skenderbeg diviziji“ koja se sad zove „Kosovski zaštitni korpus“. Zašto da o tome izveštava CNN, da uznemirava građane Amerike, koji će zbog takvih poteza opet da stradaju kao 11. septembra, kao što se ne piše o tome koliko je italijanskih vojnika obolelo i koliko umrlo od dejstva uranijuma bačenog na Republiku Srpsku i Kosovo. To je potvrdio opservatorijum za zaštitu oružanih snaga u Rimu. Potvrdilo se posle tri godine, jer vojska nije davala podatke. Stanje je još gore u drugim vojskama. I to se krije od građana jer se ugrožava interes, ugrožavaju se profiti onih koji se od toga bogate. Oni moraju da objasne svojim vojnicima da postoje patriotski razlozi da idu daleko od svoje zemlje da ubijaju tuđu decu, čak da idu u zemlje koje im ništa našao nisu učinile i koje su čak bile njihovi saveznici u oba svetska rata i da to čine iz patriotizma. Neće da izveštavaju ni o tome da je Albanac, koji je držan u zatvoru zato što je 15. februara 2001. godine, na putu Podujevo–Priština kod sela Livadice (Livadice) digao u vazduh autobus pun Srba koji je pratio KFOR. Ubijeno je tada 10, teško povređeno 20 ljudi. Pušten je iz zatvora. Ja se nadam, da će javnost konačno sastaviti ove delove mozaika uključujući i ovaj sud. A što se Jugoslavije tiče, nasilje se i dalje vodi nad njom svim sredstvima.

SUDIJA MEJ: Sada je 11.00 h. To bi bio pogodan trenutak za pauzu. Rasprava će se nastaviti nakon pola sata, u 11.30 h. Molim ustanite.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kako niko ne citira izveštaj generalnog sekretara UN iz 1992. godine, na primer, koji potvrđuje ono što ja govorim, ja ću ga kratko citirati. Moram da dobro iskoristim vreme, da uštedim vreme. Imam originalnu verziju. „Izgleda da se bombardovanje Sarajeva u noći između 28 i 29. maja dogodilo u direktnoj suprotnosti sa instrukcijama koje je izdalo vođstvo JNA u Beogradu. Imajući u vidu sumnje koje postoje u pogledu mogućnosti vlasti u Beogradu da utiču na generala Mladića, koji je napustio JNA, UNPROFOR je uložio napore da apeluje na njega direktno kao i kroz političko rukovodstvo Srpske Republike Bosne i Hercegovine.“ Kao rezultat tih napora, general Mladić se složio 30. maja da zaustavi bombardovanje Sarajeva. Dok se ja nadam da bombardovanje grada neće biti nastavljeno, takođe je jasno da pojavljivanje generala Mladića i snaga pod njegovom komandom kao faktora nezavisnog od JNA, komplikuje pitanje pokrenuto u paragrafu 4. Rezolucije Saveta bezbednosti broj 752. Predsednik Izetbegović je nedavno ukazao višim oficirima UNPROFOR-a u Sarajevu svoju spremnost da pregovara sa generalom Mladićem ali ne sa političkim rukovodstvom Srpske Republike Bosne i Hercegovine.“

Kad bi se pročitale ove sve stvari mnogo bi jasnija bila slika koja je ovde, rekao bih, karikaturalno iskrivljena. A da je reč, kada je Jugoslavija u pitanju, o odmazdi zbog postojanja Jugoslavije i otpora koji je ta Jugoslavija pružala porobljavanju, ne dokazuje samo istorijat događaja na Kosovu, već i činjenica da su žrtve te brutalne agresije ne samo građani srpske i crnogorske nacionalnosti, već velikim delom i građani albanske nacionalnosti. Iako je bombardovanje izvedeno sa obrazloženjem da se njime kažnjava politika jedne zemlje koja tu albansku manjinu ugrožava. A po

pravilima igre koja prate svako nasilje, odnosno svaki rat, žrtve su obavezne, i često žene i deca, stari i bolesni, onaj deo stanovništva koji je najmanje u vezi sa razlozima rata, najviše strada. To je jedno opšte pravilo, koje se obistinilo i u Hrvatskoj, Bosni, Iraku, Njujorku, Vašingtonu, Beogradu. Obavešteni deo sveta je znao da je bombardovanje Jugoslavije odmazda NATO-pakta za politiku nezavisnosti koju je Jugoslavija vodila, a neobavešteni deo sveta je obavešten da je to pravedna kazna za teror jugoslovenskih i srpskih vlasti nad nedužnom albanskom manjinom, koja je tražila samo minimum svojih prava, ljudskih, građanskih i nacionalnih, iako su oni sva ta prava imali iznad svih evropskih i svetskih standarda o čemu takođe postoje dokazi, a ja sam neke izneo. To što su oni tražili otcepljenje teritorije Kosova od Srbije i što su za to otcepljenje formirali terorističku organizaciju OVK, po zlu čuvenu, koja je ubijala i klala sve što joj dođe pod ruku srpsko, crnogorsko ali i nelojalno albansko, to je od svetske i svake javnosti skrivano. A istina je sasvim drugačija. Na primer, čak francuski nedeljnik „Marijan“ (Marianne) ovog meseca piše, kako je Zapad dopustio da se ustanovi Bin Ladenova mreža na Balkanu. Piše o tome kako su 6.000 islamskih fanatika iz Avganistana, Alžira, a znate šta rade i u Alžiru prema samim Alžircima, i Saudi Arabije, Etiopije, u Bosni i da je Izetbegović hteo da sprovede veliku islamizaciju i da je UČK bila druga faza istog projekta. To je takozvana zelena transverzala iz Bosne preko Sandžaka do Kosova i Metohije.

Američki predstavnik za Balkan Gelbart (Richard Gelbard) na pres konferenciji u hotelu „Hajat“ u Beogradu, 28. februara 1998. godine je rekao, citiram ga: „Duboko smo zabrinuti i energično osuđujemo terorističke akcije terorističkih grupa na Kosovu, posebno UČK. Radi se bez ikakve sumnje o terorističkoj grupi.“ Završen citat. Dodao je da se on time bavio i da dobro zna da proceni. Ali u tom trenutku očigledno nije bio upućen u tajne planove svojih šefova i aktivnost tog Saveta za balkansku akciju, koji je zagovarao sveopšti rat protiv Jugoslavije. Kao savestan činovnik ubrzo je poslat na drugi kraj sveta, za ambasadora u Indoneziju. Budućnost će pokazati da je Jugoslavija u stvari poligon i model i za zemlje bivšeg SSSR-a, u kome je jedna od glavnih tačaka konfrontiranje Rusije i Ukrajine i planiranje uključivanja Ukrajine

u NATO do 2005. godine. Zato je Olbrajtova i rekla, kako stoji u knjizi Majkla Mendelbauma (Michael Mendelbaum), septembra 1999. godine, da je najvažnija stvar koju su uradili Kosovo, a profesor Mišel Kosudovski (Michael Kosodoski) 10. aprila 2000. godine je napisao da su kosovske bande finansirale organizovani kriminal i da je bio pripremio upravo u vreme Rambujea (Rambouillet) izveštaj za ministre policije i pravosuđa o vezama avganistanskih i albanskih narko bandi. Poznato je da su borci iz Kuvajta, Saudi Arabije ali i nemački, avganistanski i turski instruktori obučavali UČK.

Dijana Džonson (Diana Johnson) 23. januara 2000. godine, u članku „Kad kazna određuje zločin“ govori o Mortonu Abramovicu (Morton Abramovic) koji je lično nadgledao Olbrajtvu, Holbruka i druge, da bi zajedno razvili Klintonovu (Clinton) doktrinu tzv. humanitarnog rata, u stvari pokriće za zločine u funkciji ostvarenja strateških interesa. On je inače kao svog piona vukao i Tačija (Thaqi) u Rambujeu pod izgovorom da ga savetuje. To je taj isti Abramovic koji je januara 1986. godine išao u Kinu da nagovori Kineze da prodaju oružje islamskim pobunjenicima u Avganistanu.

Skrećem pažnju javnosti na detalj koji je prilično ilustrativan. Albanci Abdiu Ekrem (Abdiu Ekrem) i Špend (Shpend) kojima je suđeno 2000. godine zato što su na zahtev Saudiarabijanina Abdulaha Duhajema, šefa svetskog Biroa za islamski poziv, neposrednog saradnika Bin Ladena, organizovali „mudžahedinsku brigadu“ tzv. brigadu, 35 Saudijaca, Etiopljana i ukupno njih 110 uključujući Albance, koju smo mi rasturili. Vrlo brzo pošto su uhvaćeni i osuđeni, dakle 2000. godine, oni su 2001. godine od strane novih vlasti i zna se po čijem nalogu, o tome sam već govorio, amnestirani. Posle se desio 11. septembar, s kojim je neposredno povezano ime tog Abdulaha Duhajema. On je, inače, i u Saudijskoj Arabiji 1996. godine osuđen na samo jednu godinu zatvora, jer je očigledno kao i njegovi saborci sa Kosova imao moćne zaštitnike. A taj njegov Ekrem Abdiu je i 1992. godine u Bosni i Hercegovini osnovao istu takvu brigadu mudžahedina u Tešnju. Abu Bekir Sadih, ja sam preskočio fotografije koje sam pomenuo o odsečenim glavama koje je on držao. Dakle, obavešteni deo sveta je znao da je bombardovanje Jugoslavije odmazda za politiku nezavisnosti koju je

Jugoslavija vodila, a neobavešten deo, da je to pravedna kazna za navodni teror jugoslovenskih i srpskih vlasti nad albanskom manjinom. Da bi se sakrila istina da je to odmazda zapadnih vlasti na samostalnu politiku neposlušne Jugoslavije i nedokazane Srbije i ne samo što je skrivena istina o tome da se radi o odmazdi, već je gotovo savršeno lansirana vest da je ta agresija bila pravedna i takoreći nužna. Tako je veliki deo neobaveštenog sveta ili skoro sav neobavešteni svet verovao da se bombardovanjem Jugoslavije uspostavlja pravda, a da su jugoslovenske i srpske vlasti na čelu sa mnom, protagonisti zločina koje treba neizostavno kazniti. Ali kada sam ja u pitanju, tu treba dodati i ličnu mržnju onih političara kojima sam se isprečio na putu porobljavanja Srbije i Jugoslavije i na putu ostvarenja tog plana koji su sproveli u svim ostalim istočnoevropskim zemljama, uključujući naravno i Albaniju, Bugarsku, i tako dalje, na početku poslednje decenije prošlog veka. Već deset godina ranije, oni su bili frustrirani zbog neostvarenog zadatka i neostvarenih ambicija onih koji su taj zadatak dobili pa nisu uspeali da ga izvrše. Jer još tada je, sve što se događalo, trebalo da se desi i sa Srbijom. O tome postoje mnogi dokazi, neke sam izneo. Tako su deset godina pokušavali da me sruše i na kraju, uspeali su na krajnje neviteški i prljav način ucenama, podmićivanjem, pretnjama da bi otvorili put za porobljavanje Srbije. Dakle, i taj faktor lične mržnje takođe treba uključiti, jer šta može da bude veća potvrda, kad se uz sve te državne, istorijske, političke, strateške razloge, napada čak i cela moja porodica, na jedan divljački i besprimeran način. Tri dana sam govorio o ovim političkim, strateškim i istorijskim razlozima, a samo ću tri minuta da govorim o toj ličnoj mržnji, koja se manifestuje tim kukavičkim, divljačkim napadima na moju porodicu, na moju suprugu i moju decu. Na moju suprugu, koja je profesor univerziteta bila i u vreme kada se ja uopšte nisam bavio politikom, čije su knjige prevedene na preko 30 jezika širom sveta, u Rusiji, Kini, Americi, Engleskoj, Francuskoj, Nemačkoj, Grčkoj, Italiji, Španiji, koje su svedočanstvo o natčovečanskim naporima, javnim naporima jednog intelektualca u borbi protiv rata, protiv nacionalnih sukoba, protiv nasilja i primitivizma i koje joj čine čast, između ostalog i zato što su pisane u vreme tih događaja, a ne sa vremenske distance i naknadno. Ona je pred-

met najsurevije medijske kampanje sa najtežim lažima i izmišljotinama, falsifikatima i klevetama. Moja ćerka, koja se nikada nije bavila politikom bila je prinuđena da prestane da radi i živi nadalje krajnje izolovana, jer ne može da izdrži nasilje nad sobom i svima nama. A protiv mog sina, sredstva informisanja vrše jednu najužasnjiju kampanju, iako nikad nije ni na jedan način došao u sukob ni sa zakonom ni sa moralom. Uvek je važio, i danas važi za dobrog druga, za mladića sa veoma visoko izraženim osećanjima za solidarnost. Iako je pomagao svima kad god je mogao, na njega se sručila lavina medijske mržnje gde je on, ogorčen i zgranut napustio zemlju, a sa njim i njegova tek formirana porodica, supruga i mali sin. Takvo beščašće i kanibalizam nije zabeležen u Evropi. CNN je čak objavljivao, čak i takve laži, kako moj sin ima golf terene i lance picerija i da je povezan s kriminalom, itd. Nečasno i kukavički, uvek je bilo u čitavom svetu dizati ruke na žene i decu, ma kako vi nekog neprijatelja mrzeli. Drugi dokaz da se radi o ličnoj mržnji je, kao što je opštepoznato u NATO agresiji, oni su pokušali da ubiju i mene i celu moju porodicu. Bombardovali su rezidenciju sa nekoliko krstarećih raketa u talasu od nekoliko sekundi, a znate dobro da i po međunarodnom pravu i po američkom unutrašnjem pravu, ubistvo šefa strane države je krivično delo. A tada, tog dana kad su bombardovali ja sam primio u toj kući predsednika parlamenta, ministra spoljnih poslova i oni koji su ih pratili mogli su da vide ulazak i izlazak njihovih automobila iz rezidencije. I gledao sam ovih meseci na CNN-u, sada penzionisanog generala Klarka (Clark) kako objašnjava da je moja kuća bio legitiman vojni cilj, zato što se navodno ispod rezidencije nalazio podzemni komandni centar, što je notorna laž. U toj staroj kući koju je kao rezidenciju sve od Drugog svetskog rata koristio predsednik Tito nikada se nije nalazio nikakav komandni centar, niti je u njoj ikad postojao bilo kakav podzemni prostor. Ona je u sredini vrta, na travnjaku i ispod nje nema ništa. Nije imala čak nijedan kvadratni santimetar zaštićenog stakla. Ja nisam imao zaštićena stakla ni na kući, ni na kancelariji, ni kada sam bio predsednik Srbije, ni kada sam bio predsednik Jugoslavije. Vidim da su nove vlasti i moj naslednik u Srbiji brzo postavili blindirana stakla da ih neko ne ubije. I to, da ta kuća nije imala

nikakve podzemne prostorije i Klark i njegovi saradnici morali su znati, jer su im bile na raspolaganju sve informacije nekadašnjih Titovih generala JNA iz Slovenije, iz Hrvatske, iz Bosne i Makedonije koji su radili s njim, koji su dežurali u toj kući, koji su mu bili bliži nego što su mu bili srpski generali.

Zar treba, dakle, više i većih dokaza, od ova dva o kojima govorim, o ličnim napadima na mene i moju porodicu uključujući i pokušaj ubistva, da je posredi pored svih tih političkih, strateških razloga o kojima sam tri dana govorio, jedna beskrajna i nedostojna kukavička lična mržnja. Ali evo posle ta tri minuta, verovatno ni tri, možda samo dva, da se vratimo na ono za šta sam ovde optužen.

Ovde sam optužen za zločin koji su učinili drugi, pre svega, oni izvan Jugoslavije, oni koji su izmislili ovaj sud i ovaj zatvor da ne bi odgovarali za nasilje nad ljudima. Za razbijanje jedne zemlje i građanski rat između njenih naroda, optužili su pomoću ovog suda koji su sami formirali, mene, zato što sam se njihovom nasilju usprotivio i zalagao za očuvanje zemlje. Svoju ogromnu moć, svoju prestižnu poziciju u međunarodnoj zajednici, koriste ne samo da gospodare svetom kako hoće već i da izvrše svirepu odmazdu nad svakim ko se tom gospodarenju usprotivi. To je suština ovog suđenja i to je stvarno lice ove pravde. Ja sam ovde na ovom lažnom sudu da na istinskom sudu ne bi bili oni. Ja nemam od čega da se branim, ja samo mogu da se ponosim i, naravno, mogu da optužim svoje tužioce i njihove šefove. Oni su na slobodi ali nisu slobodni, a ja sam u zatvoru slobodan i sa velikim i sa malim „s“. Molim vas da pustite ovu kasetu.

SUDIJA MEJ: Koliko će trajati ova traka, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Izvinite?

SUDIJA MEJ: Koliko dugo će trajati ova traka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Završiću svoje izlaganje unutar vremena koje ste rekli da mi stoji na raspolaganju. To znači do jedan sat. Prema tome, nisam imao prilike proveriti sve, jer nemam sredstava

za to u zatvoru. No, unutar vremena koje ste mi dali ja ću morati završiti. Razumeo sam ono što ste odlučili. Ja imam još jednu kasetu posle ove, ali će se i ona uklopiti u vreme.

(sudsko Veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Mora da imamo nekih poteškoća u vezi sa ovom trakom. Izgleda da će trebati desetak minuta. Da li imate možda neku drugu traku, rekli ste da imate još jednu traku?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne, hoću da ide prvo ova.

SUDIJA MEJ: Ne znam. Razmotrićemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ova je direktno povezana sa mojim izlaganjem danas pre podne. Ona je premotana i ne vidim da ima razloga da ne krene odmah.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, ne želimo trošiti vreme. Možete li nastaviti sa vašim govorom tokom sledećih deset minuta ili pustiti drugu traku, što god odlučite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne, ne, ja ću da sačekam da se pusti kasetu. U svakom slučaju, uklopićemo se u vaše vreme.

SUDIJA MEJ: U redu, onda ćemo napraviti pauzu od deset minuta, ali morate shvatiti da ćemo završiti u jedan sat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Zašto mu treba deset minuta da pusti kasetu, ne razumem?

SUDIJA MEJ: Postoji neki tehnički problem i traka se ne može odmah pustiti. Molim ustanite.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite sestti. Da, molim da se pusti traka.

Komentar sa trake: „Tri godine kasnije, veliki deo Jugoslavije je bio u požaru rata. Mali rat koji je počeo u Republici Sloveniji, pretvorio se u mnogo veći krvavi sukob u Hrvatskoj, a zatim u Bosni i Hercegovini. Međutim, evropske države, Sjedinjene Američke Države i države na Bliskom istoku podržavale su različite strane u ovom ratu. Javno zapadni političari su krivili lidere različitih jugoslovenskih republika za krvoproliće, uključivši i Milana Kučana iz Slovenije, Franju Tuđmana iz Hrvatske i Slobodana Miloševića iz Srbije. Svakako nije bilo nevinih među zaraćenim stranama. Privatno, međutim, medijator Evropske zajednice i Ujedinjenih nacija Sajrus Vens (Cyrus Vance) sastao se sa Hansom Ditrhom Genšerom (Hans Dietrich Genscher). Vens je kasnije nazvao ovaj rat „Genšerovim ratom“, jer je on podržao separatiste u Hrvatskoj i Sloveniji. Vens je rekao da bi priznanje dovelo do sukoba u Hrvatskoj i Sloveniji i to bi moglo na kraju da se završi eksplozijom u Bosni i Hercegovini. Bivši ministar spoljnih poslova Nemačke rekao je da vlada nije podržavala raspad Jugoslavije sve dok nije došlo do borbi. „Mi smo imali vrlo snažan stav za jedinstvo Jugoslavije, kao što sam rekao, ali smo videli da nestaje ta volja da se zemlja drži zajedno pod pritiskom vojnih događaja.“ Međutim, od šezdesetih godina, obaveštajna služba Nemačke BND je sudelovala u obuci hrvatskih separatista koji su vođeni od strane ustaša, koji su bili na strani Nemačke u Drugom svetskom ratu. Početkom šezdesetih godina, BND je odlučila da u celosti sarađuje sa ustašama i to je postalo jasno nakon takozvanog 'hrvatskog proljeća' početkom sedamdesetih. Nakon smrti Tita, oni su ubrzali svoje napore da bi doveli do dezintegracije Jugoslavije u nekoliko malih država. Ključna uloga Nemačke u podršci hrvatskim separatistima je potvrđena od strane Antona Duhačeka, bivšeg direktora kontraobaveštajne službe Jugoslavije, koji je sam rekao da je nemačka strana tražila apsolutno i potpuno podržavanje hrvatske obaveštajne službe, koja bi obavila sve ono što su Nemci tražili. Nemci su obećali da će to biti u interesu buduće nezavisne slobodne Hrvatske. Na površini se činilo da je Jugoslaviji bolje nego istočnoevropskim susedima sedamdesetih godina. Nezavisni komunistički vođa Josip Broz Tito je ostavio u nasleđe suprotstavljanje hladnom ratu. Nakon njegove smrti osamdesetih godina, došlo je do pažljivo pripremlje-

nih olimpijskih igara u Sarajevu, koje su ponudile svetu sliku mirne zemlje u kojoj svi žive zajedno. Međutim, to je bilo na površini. Mislim da sam prvi put shvatio da dolazi do raskida kada sam putovao po svim republikama 1983. godine, i kada sam čuo puno o postojanju separatista i to u nekoliko republika, Sloveniji i Hrvatskoj, ali ne samo tamo, bilo je i pretećih primedbi koje sam čuo tokom svojih razgovora, o tome šta ćemo mi uraditi njima i slično. Ni Slovenija ni Hrvatska same za sebe nisu imale ni diplomatsku ni vojnu moć da se stvarno odvoje. Izazov je bila jugoslovenska federalna vojska, koja je bila četvrta po veličini na svetu. Nemačka je obezbedila ne samo diplomatsku podršku već i oružje, čak i nakon međunarodnog embarga na uvoz oružja. Ja sam napisao priču o tome, priču koja se zvala „Blokada je šala“, i otišao sam tamo i video sam da kontrolni punktovi ne samo da obavljaju tu funkciju odvajanja već da preko granice prelazi oružje i da nema nikakvog ograničenja za to. Mi smo videli da je „MIG 21“ oboren iznad Krajine. Oni su rekli da je to iz hrvatskih oružanih snaga, međutim, jasno je da su to istočnonemačke oružane snage. Prema tome, mi smo znali odakle dolazi to oružje, da dolazi iz skladišta Istočne Nemačke i kada se postavi pitanje oružja, znalo se da dolazi iz Nemačke, očigledno da je iz skladišta Istočne Nemačke jer nije bilo nikakvog drugog načina da se snabdeju teškim naoružanjem. Dok su separatističke snage snabdevane, naoružavane, Nemačka je istovremeno upozoravala da jugoslovenska vlada i Ante Marković ne koriste oružje protiv separatista. Ante Marković koji je bio Hrvat koji je predsedavao vladi koja se već delila, koja nije bila u stanju da se suoči sa izazovima koji su bili pred njom. On nikada nije uspeo da organizuje podršku koaliciji, on bi mogao da dobije podršku u Beloj kući, ali nije imao nikakvu podršku kod kuće tako da je on bio čist promašaj. On je održao fikciju da se Jugoslavija održava zajedno. Jugoslovenska federalna vojska, koja je održavala zemlju zajedno, sada je postala cilj onih koji su hteli da razbiju zemlju. U maju 1991. godine, demonstranti su ubili mladog vojnika i izbacili njegovo telo na ulicu. Takvi i slični događaji su nosili predviđanje koje je već u to vreme imala obaveštajna služba SAD. CIA je u oktobru 1990. godine rekla da će se Jugoslavija razbiti verovatno na nasilan način i otprilike to se desilo otprilike šest

meseci nakon tog izveštaja. Niko nije obraćao pažnju na taj izveštaj. Juna 1991. godine, međutim, državni sekretar Sjedinjenih Američkih Država Džems Bejker (James Baker) je uložio napor da spreči katastrofu. Odletio je u Beograd, glavni grad Jugoslavije da se sastane sa liderima republika i on je rekao: „Niko od vas nek ne preuzima korake o kojima nije postignuta saglasnost drugih.“ Međutim, Milan Kučan i Franjo Tuđman, lideri republika Slovenije i Hrvatske bili su sigurni da mogu da ignorišu državnog sekretara Sjedinjenih Američkih Država. Oni su samo nekoliko dana kasnije proglasili svoju nezavisnost 25. juna, jer su mogli da računaju na podršku ministra spoljnih poslova Nemačke Genšera i ministra spoljnih poslova Austrije Alojza Moka (Aloyz Mock). Krug nasilja koji je uništio Jugoslaviju počeo je kada je slovenački predsednik Milan Kučan naredio da se zauzmu carinske postaje Slovenije u odnosu na granice prema Austriji. Skinuta je jugoslovenska zastava sa granice. Slovenci su smatrali da imaju pravo da skinu te zastave, jer to bi bio kraj međunarodno priznate države. Mislim da Beograd nijednog trenutka nije očekivao da će biti nasilnog otpora. Da bi se sprečilo nasilje, general Jugoslovenske armije Andrija Rašeta je informisao Milana Kučana da mnogi vojnici JNA odgovaraju na ovakav izazov, a da pri tom oni čak i nemaju pravu municiju. Ono što je usledilo je da su oni dobili mnogo ohrabrenja s druge strane granice iz Beča i od Nemaca, i oni su smatrali da mogu da naprave veliki međunarodni slučaj od toga, da to proglase ratom za nezavisnost. Ministar spoljnih poslova Nemačke Hans Ditrh Genšer je odletio na granicu prema Jugoslaviji da se sretne sa Kučanom i da upozori da se moraju održati granice. Kučan je naredio da slovenačka vojska puca na vojnike JNA, iako oni nisu imali pravu municiju. Jugoslovenski predsednik Marković je naredio da se federalna vojska povuče iz Slovenije, a da pri tom i ne pokuša da se suoči sa snagama za otcepljenje. U centru za medije koji se nalazio u podrumu, održana je konferencija za štampu i rečeno je da su slovenačke snage pobedile četvrtu po veličini vojsku u Evropi. Novinari u pres centru su o tome izveštavali širom sveta. Ono što se dešavalo u Sloveniji je da je Slovenija proglasila nezavisnost i uspostavila svoje carinske postaje na putu, a to je na televiziji portretirano kao da je jugoslovenska vojska bila agresor u odnosu na

Sloveniju koja je proglašavala nezavisnost. Manipulacija stranih novinara je uspostavila potpuno novi ton prikazivanja rata secesije Slovenije i Hrvatske. Rečeno je da je reč o snagama koje su pod dominacijom Srba koji napadaju. Međutim, realnost je potpuno drugačija. Načelnik Generalštaba Veljko Kadijević je pola Srbin, pola Hrvat, a komandant armije Stane Brovet je Slovenac.

Federalna vojska je pod Titom držala Jugoslaviju ujedinjenom i nije nikada imala proteste zbog ljudskih prava. Tito je insistirao na postojanju ravnoteže i zato se vojska sastojala od predstavnika svih naroda iz svih oblasti. Mi smo, mislim pri tome na Zapad, trebali da sprečimo raspadanje dok ne dođe do sporazuma o rastavljanju Jugoslavije. Možda bi to uzelo godine, možda i decenije, ali do tada nismo mogli da priznamo one koji su međunarodno priznati od njihovih prijatelja. Nemački i austrijski lideri su i dalje verovali da se Slovenija i Hrvatska mogu otcepiti bez rata, s druge strane su Amerikanci mislili drugačije. Mi smo mislili da to neće moći da bude mirnim putem, da će doći do užasnog rata. Ne može se dovesti do raspada unilateralnom deklaracijom Slovenaca i Hrvata i otcepljenjem tih zemalja tako što bi oni zauzeli granične prelaze jer to je nasilni akt i to je takođe kršenje Helsinških principa. Međutim, evropske snage i Ujedinjene nacije na kraju su priznale Sloveniju i Hrvatsku, a zatim i Bosnu kao nezavisne zemlje i prihvatile su ih kao članice Ujedinjenih nacija. Stvarni problem je da je tu reč o unilateralnoj deklaraciji o nezavisnosti i korištenju sile da bi se došlo do te nezavisnosti umesto da se mirovnim pregovorima dođe do takve nezavisnosti, a to je trebalo tako da se ostvari. Dok se najveći deo Evrope, uključujući Englesku, Francusku i Rusiju suprotstavljao raspadu Jugoslavije, jedino je Amerika bila dovoljno snažna da se suprotstavi Nemačkoj. U odluci koja je imala dalekosežne posledice, međutim, Amerikanci su odlučili da se povuku od ovog izazova. Džordž Keni (George Kenney), koji je kasnije podneo ostavku u znak protesta zbog ovakve politike, vodio je deo Stejt departmenta (State Department) koji se bavio Jugoslavijom. „Naša naređenja su bila da se Amerika drži podalje od bilo kakve odgovornosti za rešenje ovog sukoba. Analitičari su mogli videti da će problem biti sve gori. Videli su da Evropljani neće moći izaći na kraj sa ovim pro-

blemom.“ Istorijski, SAD su podržavale multietničku Jugoslaviju u velikom periodu da bi se podržala stabilnost Jugoslavije u odnosu na nemačku ekspanziju. U stvarnosti, Jugoslavija se nikada ne bi okupila 1918. godine, bez podrške Amerike i predsednika Vudroa Vilsona (Woodrow Wilson). Vekovima je ovo područje bilo pod kolonijalnom vlašću Turske i Austrougarske monarhije. Austrija je koristila pravilo „zavadi pa vladaj“ da bi održala svoju kontrolu, oni su držali zavadu između Slovenaca, Srba, Hrvata i Muslimana. Habzburške vlasti su sprečavale da se taj veliki deo naziva Jugoslavijom, sve dok se nakon Prvog svetskog rata slovenski narodi nisu okupili i proglasili jednu državu. Nakon Drugog svetskog rata uz američku podršku, jugoslovenski komunistički vođa Josip Broz Tito je prekinuo sa istočnim blokom 1948. godine. Amerika je ušla i pružila pomoć da bi se stvorila jedna tampon država između istočne i zapadne dominacije. Kako je došlo do okončanja hladnog rata, Vašington je proglasio novi svetski poredak koji je stavio naglasak na ekonomsku utakmicu, a ne na antikomunizam, tako da je počela da nestaje potreba za zadržavanjem Sovjetskog Saveza, a to se dešava krajem osamdesetih godina sa Gorbačovljevim (Gorbachev) reformama. Jugoslavija postaje irelevantna u toj politici odbrane i početkom 1989. godine, Amerikanci su postali vrlo jasni. Novi ambasador SAD u Jugoslaviji informisao je vladu da Jugoslavija više nije strateški važna za SAD i odbranu Zapada. Jugoslavija je postala nešto što može da se potroši. To je dovelo u zemlji do ogromne inflacije, zatim je došlo do specijalnih mera koje su primenjene u odnosu na druge republike. Bilo koji američki napor da se zadrži Jugoslavija, takođe bi doveo do sukoba između SAD i Nemačke, jer su nemački lideri u to vreme prvi put testirali svoju političku moć nakon Drugog svetskog rata. Američki predsednik Džordž Buš (George Bush) je proglasio specijalne odnose sa Nemačkom, jednu vrstu odnosa koju su SAD imale sa Engleskom. SAD su rekle da Nemačka ima odgovornost za uključjenje Istočne Evrope u Zapad, jer Nemačka ima svoj nacionalni interes za to, to su njene komšije i prema tome ima sve mogućnosti da to uradi. U periodu nakon hladnog rata, Nemačka hoće ponovo da neokolonizuje Jugoslaviju, za to postoje dokazi, da rekolonizuje Balkan. SAD omogućavaju takvu politiku zato što je potrebno da se stabi-

lizuje Istočna i Zapadna Evropa tako što će se integrisati taj deo u Evropsku zajednicu i problem je u tome što postoji jedna vrlo važna zemlja koja je na putu tome, a to je Jugoslavija.

Dok su građani Hrvatske u početku bili podeljeni oko toga treba li ostati u Jugoslaviji, najekstremniji separatisti bili su članovi pronacističkih ustaša. Kao što je jedan kolumnist „Njujork tajmsa“ (New York Times), A. M. Rozental (A. M. Rosenthal) napisao: „U Drugom svetskom ratu Hitler nije imao vojnih saveznika i pogublivača i saveznika koji su imali više entuzijazma od njega od Hrvata i oni su se sada vratili 50 godina kasnije iz onoga što je trebalo biti njihov večni grob.“ Adolf Hitler smatrao je da je Jugoslavija veštačka tvorevina i to tvorevina koja je proizašla iz Versajskog ugovora kojim je završen Prvi svetski rat. Da bi se Jugoslavija razbila, on je uspostavio marionetsku državu Nezavisnu Državu Hrvatsku, koja je uključivala i Bosnu i Hercegovinu. Za vođu postavio je fanatičnog hrvatskog ustašu Antu Pavelića. On je sudelovao u zaveri za atentat na kralja Aleksandra u Marselju 1934. godine. I to su bili Nemci, nemački nacisti koji su postavili tog groznog ustaškog vođu koji je sasvim jasno dao do znanja da želi primeniti Hitlerovo konačno rešenje za Jevreje, Srbe i druge. Simon Vizental (Simon Wiesenthal), koji je pratio ustaške begunce tokom decenija zajedno sa drugim nacističkim ratnim zločincima, rekao je sledeće: „Moram priznati da sam zaista opsednut kriminalnim karakterom Nezavisne Države Hrvatske, čak su i Nemci bili zgroženi zločinima koje je ona počinila.“ Koliko je ljudi tamo izgubilo živote? Posebni izaslanik Hitlera na Balkanu Herman Nojbaher (Herman Neubaher) napisao je: „Vođe ustaša hvalili su se da su pobili milion pravoslavnih Srba. Na osnovu službenih nemačkih izveštaja, procenjujem da je broj tri četvrtine miliona.“ Većina tih srpskih civila izgubila je život u ozloglašenom hrvatskom logoru smrti Jasenovac na obali Save između Hrvatske i Bosne. Istrebljenje Srba, Jevreja i Cigana u Sarajevu bio je zadatak najviših muslimanskih vođa, koji su uz nekoliko izuzetaka saradivali sa Hitlerom i Hrvatima. U okupiranoj Bosni i pod muslimanskom zaštitom postojalo je jedno jako muslimansko krilo koje je bilo antizapadno orijentirano, a koje je na međunarodnom planu predstavljao jerusalimski muftija. On je

doveden u Sarajevo i tamo su ga dočekale gomile pune oduševljenja. Po završetku rata Hrvatska i Bosna nisu bile denacifikovane, ne samo da nije bilo nikakvih izvinjenja Srbima, Jevrejima i Ciganima nego je Titova službena politika bratstva i jedinstva uvođena među narodima. Nakon smrti dugogodišnjeg vođe Jugoslavije Tita, 1980. godine, desničarske emigrantske organizacije objavile su oglas u „Njujork tajmsu“ u kojem se kaže da Jugoslavija neće preživeti. Tamo je ponuđena karta koja je obuhvatala kompletnu Bosnu kao deo Hrvatske. To je bila karta gotovo identična nacističkoj tvorevini Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Godine 1990. kada je komunizam slabio u Istočnoj Evropi, hrvatski separatisti svoje su nade uputili bivšem komunističkom generalu Franji Tuđmanu kojeg je Tito sedamdesetih godina poslao u zatvor zbog prevelikog nacionalizma. Tuđman se nalazio u komunističkom zatvoru dok je Tito još bio živ i tamo je on postao zagriženi nacionalista. Kada je izašao iz zatvora, umesto da učini ono što bi se očekivalo da će disident obično učiniti, on je rekao „Do đavola sa komunistima“, rekao je. „To nema nikakve veze sa režimom, ti užasni Srbi nas ugnjetavaju, Srbi su odgovorni za sve, Srbi su krivi i Srbi su sve to uradili.“ Tuđman je dobio i vrlo važnu pomoć i izvan Hrvatske prilikom svog uspona na vlast. Nemačka tajna služba bila je u velikoj meri aktivna u Hrvatskoj i celoj Jugoslaviji pokušavajući tokom osamdesetih godina da izgradi mostove između onoga što su se zvali nacional-komunisti, Stipe Mesić, Franjo Tuđman u Jugoslaviji, i ustaških revanšističkih organizacija koje su živjele u dijaspori, hrvatskoj dijaspori, to jest svih onih ljudi koji su imali nekakvog uticaja i težine a koji su pobjegli iz bivše nacističke marionetske države 1945. godine. On je shvatio da je važno da se s njima uspostavi neka saradnja i budući da se nalazio na istoj platformi tu nije bilo poteškoća. Poteškoće su se nastavile samo kad je on pokušao to prodati Zapadu. On je naravno imao veoma dobar lobi, mnogo efikasniji od srpskog lobija i na taj način je on iznio svoje namere. Tuđman je vrlo često dovodio u neugodnu situaciju svoje najvažnije pristalice kao što je bio Helmut Kol (Helmut Kohl). Na primer, Tuđman je napisao knjigu u kojoj se minimiziraju ustaški zločini i u kojoj se tvrdi da je holokaust u velikoj meri preuveličan. „Hvala bogu, moja žena nije ni Srпкиnja ni

Židovka", rekao je prilikom jednog intervjua. Za nacionalnu zastavu Tuđman je odabrao repliku šahovnice koja se vijorila nad hrvatskim logorima smrti u Drugom svjetskom ratu gde su Srbi, Jevreji i Cigani gubili živote. Tuđmanovi antisemitski pogledi bili su sakriveni i iza retorike koja je bila prihvatljiva Zapadu. Uz pomoć „Ruder end Fin“ (Ruder and Finn) kompanije za odnose sa javnošću iz SAD, neke od lažnih izjava Tuđmana našle su put do „Njujork tajmsa“. U tom tekstu, Tuđman je rekao da neće biti nikakvih represalija nad Srbima u Hrvatskoj ukoliko dođe do otcepljenja od Jugoslavije. Tuđman je tvrdio da je Hrvatska za Hrvate. To je bio njegov slogan sa implikacijom da oni koji nisu Hrvati, a bilo je mnogo Srba i mešanih brakova Jugoslovena, da se oni onda nisu mogli osećati, da će oni tamo biti prihvaćeni kao građani. Oni su zapravo bili građani drugog reda i on ih je za takve smatrao. Celih šest meseci pre izbijanja borbe, Srbi su otpušteni sa poslova u vlastima, novinskim kućama i policiji. U gradovima poput Zagreba, Zadra i Dubrovnika, pod njihove kuće podmetan je eksploziv. Po prvi puta od Drugog svetskog rata Srbi iz istočne Hrvatske počeli su bežati preko reke Dunav. Srbi koji su radili u hrvatskim gradovima trebali su potpisati izjave lojalnosti. Oni koji nisu potpisali bili su otpušteni, a oni koji su potpisali bili su otpušteni kasnije. Svaka sumnja da je Tuđman sam izdavao naređenja za proterivanje Srba iz Hrvatske nestala je kada je Tomislav Merčep, jedan viši član Tuđmanove stranke HDZ identificiran od strane hrvatskih policijskih izveštaja kao jedan od dvojice hrvatskih vođa koji su vodili vodove za ubijanje srpskih civila u Istočnoj Slavoniji u okolini Vukovara i Osijeka krajem 1991. godine. Na Zapadu nije bilo mnogo izveštaja o njemu. Međutim, Merčep je na svoj način raspalio rat u Slavoniji, spornom delu Hrvatske u kojem je započeo jugoslovenski rat. Merčepov saradnik u Osijeku bio je Branimir Glavaš. Za razliku od diskretnijih članova stranke HDZ, Glavaš nije krio da se želi identificirati sa ustašama iz Drugog svetskog rata dok je pozdravljao hrvatske zatvorenike. Dok su neki francuski intelektualci hvalili Hrvatsku kao deo nove Evrope, stare poznate snage našle su se na delu. Osijek je postao magnet za neofašističke grupe koje su se borile sa Glavašem. Među njima su bili britanski „Skin heds“ (Skinheads), nemački i

austrijski neofašisti i sledbenici francuskog ekstremiste Žan-Mari Le Pena (Jean-Marie Le Pen). Sjedinjene Američke Države koje su uskoro usvojile nemački pristup na Balkanu, ignorisale su nedavnu istoriju i ponudile jednostavno objašnjenje za borbe koje su izbile u većinskim srpskim krajevima Hrvatske pod nazivom Krajina. Pomoćnik državnog sekretara Ričard Holbruk (Richard Holbrooke), koji je rane godine jugoslovenskih ratova proveo kao američki ambasador u Nemačkoj, predstavio je službenu nemačku liniju. „Srbi su započeli ovaj rat, Srbi su prvobitni uzrok ovog rata, oni koji su pokušali sprečiti rat drukčije su to videli.“ Srbi u Hrvatskoj i van Hrvatske imali su i te kako dobra sećanja na ono što se dogodilo 1941. i 1945. godine, kad je Hitler deklarirao Hrvatsku kao nezavisnu državu. I grozote koje su se tada odvijale, ubistva i ostalo još su uvek bile tu, radi se o velikom broju Srba koji su tada ubijeni. Radi se o stotinama hiljada Srba i mislim da je bilo sasvim razumljivo da, kad je Hrvatska objavila nezavisnost i usvojila novi ustav u kojem se ne spominje 600.000 Srba koji su još živeli u Hrvatskoj, da su onda Srbi bili veoma uznemireni. Od samog početka krivica je bacana na Srbe. Niko se nije potrudio da se osvrne natrag i da pogleda stvari u istorijskom kontekstu i da vidi zašto Srbi koji žive u Krajini i Srbi koji žive u srpskim područjima u Bosni i Hercegovini, zašto su oni tako neprijateljski raspoloženi prema ideji da budu pod vlasti Zagreba ili muslimanskog Sarajeva. Situacija se pogoršava 1989. godine. To je simbolizirao odnos između Slobodana Miloševića, novog vođe Srbije i novog ambasadora u Jugoslaviji Vorena Cimermana. Mislim da je Voren došao iz Beča gde se kao ambasador bavio uglavnom ljudskim pravima i njegov prvi potez kao ambasadora bio je da ode na Kosovo i da tamo pozdravi kosovske separatističke vođe. I to je automatski uvredilo relativno novo srpsko vođstvo na čelu sa Slobodanom Miloševićem. Krajem osamdesetih godina, etnički nemiri na Kosovu već su napravili scenu na kojoj će se odigrati raspad Jugoslavije. Srbi koji su na početku naselili to područje u sedmom veku, za njih je to bila kolevka njihove civilizacije i njihov Jerusalim i mesto gde su se nalazili njihovi najvredniji manastiri. Ovde treba reći nešto o istoriji. Albanci su isterali Srbe u 19. veku. Srbi su počeli terati Albance oko 1904. godine. Albanci su se vratili natrag tokom Drugog svet-

skog rata, kada su se nalazili pod talijanskom zaštitom i isterali Srbe. Po završetku rata, međutim, maršal Tito odlučio je da se srpske izbeglice spreče da se vrate u njihove kuće na Kosovu. Rezultat toga je bio da su Srbi izgubili većinu u toj pokrajini. Tito je veoma kriv za tu dramu na Kosovu. On je učinio gotovo nemogućim da se Srbi tamo vrate. Da bi albansko stanovništvo ostalo u jugoslovenskoj federaciji, Ustav iz 1974. godine je Kosovu dao autonomiju kao provinciji unutar Srbije. Međutim, Titovi albanski komunistički kadrovi su zloupotrebljavali tu autonomiju i oni su omogućili da ostatak Srba bude isteran velikom kampanjom nasilja. Život je postao jako težak za srpsku manjinu koja se našla u veoma teškom položaju. Kosovari su počeli da insistiraju na čisto albanskom, misli se na rasno čisto Kosovo u područjima gde je bilo jako malo Srba. Srbi su počeli koristiti reč 'etničko čišćenje' i to je upravo to i bilo. Srpske kuće konfiskovali su Albanci, pravoslavna hrišćanska groblja i manastiri su desekrirani. Krajem osamdesetih godina, srpsko stanovništvo na Kosovu smanjilo se od 50% na početku Drugog svet-skog rata na samo 10%. Na sastancima sa američkim ambasadorom separatistički lideri su dobili podršku. Američki ambasador Cimerman i njegov šef Lorens Iglberger (Lawrence Eagleburger) su ignorisali činjenicu da su separatisti u Hrvatskoj i Sloveniji dobili podršku Nemačke. Oni su usvojili stav prema kojem se od samog početka trebalo kriviti Srbe za gotovo sve. Srbi su bili cilj gotovo svih poteza Sjedinjenih Država od samog početka. To su radile i američke novinske kuće, čiji su strani dopisnici uglavnom dobijali izveštaje od američkih ambasada. I kao što je bio slučaj sa Miloševićem, tu se nastojala skrenuti pažnja sa uloge zapadnih sila. Dok su neke zapadne vođe nazivali Miloševića arhitektom sukoba, prve hite u tom ratu ispalili su naoružani separatisti u Sloveniji i Hrvatskoj sa velikom podrškom Nemačke. Nadajući se da će otkloniti katastrofu, Evropska zajednica organizovala je ustavnu konferenciju 1991. godine, koju je vodio ugledni britanski diplomata lord Karington (Lord Peter Carrington) da bi se našao kompromis između onih koji se žele odvojiti od Jugoslavije i od onih koji je žele očuvati na okupu. Problem je bio u tome da su administrativne granice, odnosno unutrašnje granice Jugoslavije koje je smislio

Tito 1943. godine, ostavile 1\3 srpskog stanovništva van Srbije, najviše u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.

Te granice nacrtane su, povučene su na jedan neodgovoran način, od strane Titovog unutrašnjeg kabineta i to dok je rat još uvek trajao i nikada se o tome nije javno raspravljalo. U Hrvatskoj su održana dva referenduma istoga dana. Hrvati su velikom većinom glasali za odvajanje od Jugoslavije, a Srbi, a pogotovo oni u području Krajine su na sličan način, slično većinom glasali da ostanu unutar Jugoslavije. Kompromis za koji se zalagala Evropska zajednica i njeni pregovarači omogućio bi Hrvatskoj da napusti jugoslovensku federaciju, ali bi omogućio područjima gde su Srbi bili u većini da ostanu u Jugoslaviji ili da dobiju značajan stepen autonomije. Srbi koji su živeli u nezavisnoj Hrvatskoj dobili bi puna građanska i ljudska prava. U glavnom gradu Zagrebu hrvatski predsednik Tuđman izgleda da je nevoljno želeo prihvatiti taj kompromis kojim bi se sprečio veliki vojni sukob. Nemačka je, međutim, najavila da će priznati i Hrvatsku i Sloveniju unutar Titovih administrativnih granica pre kraja 1991. godine. Nije moglo biti kompromisa. Srbi su bili ogorčeni da je prvi čin novoujedinjene Nemačke bio to da se Jugoslavija podeli na najmanje tri odvojene zemlje. Ključna mogućnost da se Jugoslavija podeli na miran način bila je ugrožena nemačkim akcijama. Trebalo je zapitati i druge republike da li žele nezavisnost i bilo je sasvim jasno da će doći do građanskog rata u Bosni, ukoliko se to ne učini. Generalni sekretar Ujedinjenih naroda Peres de Kueljar (Peres de Cuellar) poslao je oštro sročeno pismo nemačkim vođama u kojima ih je upozorio da će priznavanje biti katastrofa. Nemački i austrijski ambasadori u Beogradu, privatno su savetovali protiv priznavanja Hrvatske. Međutim, pritisak od Kolove stranke i od velikog hrvatskog lobi-ja u južnim delovima Nemačke, pogotovo Bavarske, bio je takav da je Genšeru bilo teško i dalje odgađati podršku. Do vremena kada je počeo rat, nemačko javno mnjenje već je pripremljeno stalnim napadima na Srbe. U jednom nemačkom uticajnom listu u Frankfurtu, komentari Johana Georga Rajzmilera (Johann Georg Reismuller) koji su bili u prilog Hrvatima, a protiv Srba podsetili su Petera Handkea na način na koji je Gebels (Goebels) ponekad govorio o Jevrejima. Desničarski „Frankfurter algemajne cajtung“

napisao je da su novinari uglavnom uticali na nemačku politiku. „Sećam se da sam jedanput razgovarala sa Nemcima u Ministarstvu spoljnih poslova i da su oni rekli da su 'Frankfurter algemajne cajtung' zvali 'Zagrebački algemajne cajtung' i to je bila jedna velika i uticajna grupa za pritisak i mislim da je bila jako važan faktor. Nemačka podrška za hrvatske separatiste dobila je jedan neverovatan izraz zahvalnosti na hrvatskoj državnoj televiziji. Srpska televizija emitovala je hrvatsku muzičku zahvalnicu Nemačkoj sa insertima ljudi koji su u Zagrebu u Drugom svetском ratu pozdravljali nemačke okupatore i Hitlerove trupe. Hrvatska je nastavila manipulirati daleko širu publiku, pogotovo Nemačku i Sjedinjenih Država kako bi stekla podršku za svoje separatističke namere. To je bilo sasvim jasno kada se radi o izveštavanju o ratu u okolini Dubrovnika, omiljenom letovalištu Nemaca. Hrvatska vlada je putem vašingtonskih lobista uspela uveriti veći deo sveta da Dubrovnik uništavaju Srbi u neprovociranim napadima koji su trajali tokom nekoliko meseci. Javno mnjenje navedeno je da veruje da je savezna vojska napadala Dubrovnik i da to nije bilo izazvano ničime nego tek čistom zlobom na njihovoj strani. 25. avgusta 1991. godine, hrvatske strane napale su jednu bazu u Kotorskom zalivu i tamo su ih odbili uz velike gubitke. Jugoslovenske trupe bazirane u Crnoj Gori zatim su se borile duž obale i suočile se sa hrvatskim snagama blizu Dubrovnika. Pogodene su mete u Starom gradu, uglavnom hoteli koji su iskorišćeni kao kasarne za hrvatske snage koje su takođe tamo na niže spratove smešale i izbeglice. Bilo je očito da Hrvati koriste Stari grad u Dubrovniku kao odbrambeni zid. Oni su pucali iz bolnica, imali su minobacačke položaje odmah do hotela i došlo je do tog groznog bombardiranja dok sam ja boravio u podrumu, najgoreg za kojeg smo čuli i ja sam bio grozno ljut, svi drugi bili su u panici. Ja sam direktoru koji je bio u podrumu sa nama rekao „Možete li reći onom momku sa mitraljezom da prestane pucati na Srbe jer će oni pucati natrag?“ Suprotno novinskim izveštajima bilo je jako malo štete u istorijskom Starom gradu. Rečeno je da je 15.000 granata palo na Stari grad Dubrovnik, a ja sam izbrojao 15 minobacačkih pogodaka u glavnoj ulici. Jugoslovenska savezna vojska mogla je za

dva sata razoriti celi Stari grad Dubrovnik, ali to nije učinila. Novinar Vašington posta Piter Mas (Peter Maas) je posetio Stari grad nekoliko meseci nakon završetka borbi i zatekao je Dubrovnik u gotovo savršenom stanju. Mnogi ljudi su odlazili na scene krvoprolića a ne znaju gde su, ne znaju jezik, ne mogu komunicirati sa ljudima i oni jednostavno uzimaju samo saopštenja za štampu lokalnih vlasti. Sigurno je postojao orkestrirani napor hrvatskih vlasti, i slovenačkih, austrijskih i nemačkih, da se Srbi portretiraju kao grupa varvara. Međutim, činjenice na terenu nisu bile važne nakon što su stečeni prvi utisci. Umesto da priznaju da su napravili grešku, uticajni kolumnisti s obe strane Atlantika nastavili su pisati o tome da je Dubrovnik uništen. Javno mnjenje je pomaknuto protiv Srba prema hrvatskom političkom cilju, a to je priznanje kao nezavisna država. Ovakve slike pomogle su da se ojača namera Nemačke da se priznaju separatističke republike i time sruši Jugoslavija. Da bi se prevladalo britansko protivljenje priznavanju Hrvatske, nemački predsednik Vlade ponudio je britanskom vođi Džonu Mejdžoru (John Major) dogovor. Britaniji su ostavljene slobodne ruke da ne potpiše socijalni deo Evropske povelje 1992. godine, o tome se tada diskutovalo u britanskom parlamentu i to je omogućilo prostor za disanje Džonu Mejdžoru kod kuće. Međutim, Bosna će kasnije platiti veliku cijenu za to. I Francuska je odustala od protivljenja priznavanju nezavisnih republika. Sjedinjene Države, jedina snaga koja je bila dovoljno jaka da se suprotstavi Nemačkoj počela se kolebati. Zamenik državnog sekretara Lorens Iglberger koji je ranije bio ambasador u Jugoslaviji, koji je govorio srpsko-hrvatski, znao je kakve su bile opasnosti većeg rata do kojeg će doći ukoliko dođe do priznanja pre dogovora etničkih grupa. Kada radite sa nečim što ima hiljadu godina istorije, kao što je ovde bio slučaj, morate shvatiti da jednom kada se otvori brana da može doći do jako groznih stvari na svim stranama. I na kraju je i ovde mir morao biti žrtva zbog domaće politike. Bližili su se američki izbori. Jedan razlog zbog kojeg smo morali to napraviti, priznati te republike je to što je to ovde postalo veoma važno unutrašnje političko pitanje, postojala je veoma velika hrvatsko-američka zajednica i gospodin Buš je, između toga, i zbog toga izgubio te izbore, zato jer oni nisu bili

sretni zato što smo mi odlagali priznavanje Hrvatske toliko dugo. Nemački potezi ohrabрили su oružanu secesiju Slovenije i Hrvatske. Međutim, američka diplomatija, pogotovo putem Vorena Cimermana pomogla je da se stvori iskra za potpalu rata u Bosni i Hercegovini time što su podržavali Aliju Izetbegovića u njegovim secesionističkim naporima. I mi smo onda otišli Evropljanima i insistirali da oni priznaju Bosnu i da ćemo priznati sve tri države. I to je na kraju dovelo do rata. To je bio rat koji se mogao izbjeći po mišljenju evropskih vođa. Bosanski Srbi su sve do relativno nedavno bili u većini u Bosni, a zatim su Muslimani koji su imali veću stopu rađanja nego Srbi promenili ravnotežu i postali većinsko stanovništvo. I to je naravno bilo veoma teško za Srbe da prihvate i oni su sasvim rano dali do znanja da nisu spremni prihvatiti situaciju u kojoj će doći do nezavisne Bosne i Hercegovine po tada važećem Ustavu. Dapače, po tadašnjem ustavu je bilo nelegalno da Izetbegović proglasi nezavisnost jer svaka ustavna promena te veličine trebala je biti dogovorena od strane sve tri strane. Privatno su se evropski lideri brinuli o Izetbegovićevim tesnim vezama sa Iranom i mogućnosti muslimanske fundamentalističke države u srcu novoujedinjene Evrope. Sam Izetbegović imao je veze sa Irancima koje datiraju od mnogo ranije nego što je on došao na vlast u Bosni, u stvari odmah nakon iranske revolucije 1979. godine. Došlo je do pregovora i jedan sporazum je bio spreman da se potpiše u kojem je trebalo garantovati da će Bosna biti unitarna republika u kojoj će Srbi imati isti status kao i unutar nove Jugoslavije. Činilo se da će Izetbegović pristati na to, a onda je naglo prestao učestvovati u tim pregovorima. Izetbegović je učinio ono što je Zulfikarpašić nazvao udarcem u leđa. On se pojavio na televiziji, a nije rekao Zulfikarpašiću da će to uraditi i optužio je Zulfikarpašića i Srbe koji su postigli taj sporazum da izdaju Bosnu i to je, kao što znate, tada bila veoma opasna stvar. To je trebalo biti upozorenje kakva je to vrsta čoveka i što oni misle o višenacionalnom društvu. U svojoj knjizi „Politika diplomatije“ tadašnji državni sekretar Džejms Bejker napisao je da je ambasador Cimerman njega savetovao da prizna Bosnu. Priznanje Bosne je, međutim, prekršilo najosnovnije diplomatske norme. Da bi neka vlada mogla

biti priznata mora imati punu kontrolu svoje teritorije, mora imati jasno uspostavljene granice i mora imati stabilno stanovništvo. Nijedan od ta tri osnovna uslova nije postojao u februaru 1992. godine kada je Cimerman izneo svoj savet. Američki obaveštajni analitičari predvideli su da će priznavanje dovesti do rata, čak su i Nemci mislili da bi priznavanje Bosne mogla biti ozbiljna greška. Imali smo neka različita mišljenja početkom 1992. godine kada su Amerikanci podržavali priznavanje Bosne, a mi Evropljani verovali da bi prvo trebalo uspostaviti neki okvir za celo to područje. Ljudi koji su odlučivali o politici ignorisali su analitičare i negde krajem januara, početkom februara američka politika je napravila krug i odlučila preispitati stvari i priznati Bosnu i doživeti da i Evropljani zajedno sa nama priznaju Bosnu. Prema tome, negde od februara mi smo vršili veliki pritisak da se prizna Bosna i razmišljali smo o tome na koji ćemo način to učiniti, na koji će način istovremeno Amerika priznati Sloveniju i Hrvatsku. Uz američku podršku, priznanje odvojene bosanske države postalo je neizbežno. Lord Karington je pokušao izbeći katastrofu time što je portugalskog predstavnika Žozea Kutiljera imenovao da pronade koje su zajedničke tačke Srbima, Muslimanima i Hrvatima pre nego što se prizna nezavisna Bosna. Zamolio sam ga da ode u Sarajevo i da održi razgovore sa tri strane kako bi se videlo da li se može doći do nekog sporazuma, da li bi se mogla uspostaviti neka nezavisna ali unitarna bosanska država u nekoj vrsti federalne kombinacije. Bosanski Srbi, Hrvati i Muslimani, svi su potpisali Lisabonski sporazum 18. marta 1992. godine. Njime se predviđala centralna vlada Bosne i Hercegovine i tri etnička kantona po uzoru na Švajcarsku. Mislim da je to bila njihova zadnja šansa da se sačuva Bosna pre nego što je rat izbio. Da se Lisabonski plan usvojio, Miša Gleni (Misha Glenny) je kasnije rekao da ne bi došlo do bosanskog rata. Međutim, dva dana nakon potpisivanja došlo je do sastanka sa američkim ambasadorom Vorenom Cimermanom i Izetbegović je promenio svoje mišljenje o tome i rekao da to nije dao, da se odriče svog potpisa. Izetbegović se toga odrekao kao što se odrekao i mnogih drugih stvari. Cimerman je kasnije Dejvidu Binderu (David Binder) iz „Njujork taj-

msa" priznao da je Izetbegović nevoljno potpisao sporazum kako bi dobio evropsko priznanje. Više od godinu dana nakon početka krvoprolića u Bosni Cimerman je takođe priznao da Lisabonski plan uopšte nije bio loš, ali seća se da je rekao Izetbegoviću: „Ako vam se ne sviđa, što ga potpisujete.“ Cimerman je Izetbegoviću rekao: „Pričekaj da vidiš što Amerika može napraviti za tebe...”

SUDIJA MEJ: U redu, sada je jedan sat. Molim da se zaustavi traka. Gospodine Miloševiću, vi ste izgubili deset minuta zbog pauze koje smo napravili, tako da tih deset minuta možete sada da iskoristite. Ukoliko želite, možete se sada obratiti nama ili ako želite, možete nastaviti sa puštanjem trake.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želeo bih da se nastavi sa trakom koja je pri kraju. Međutim, to nije bilo deset nego 20 minuta, gospodine Mej, dvadeset minuta.

SUDIJA MEJ: O tome se nećemo svađati. Imate na raspolaganju deset minuta. Da li želite nastaviti sa trakom ili se želite obratiti Sudu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želim da se traka završi, a zatim ću nešto reći. Ima još nekoliko sekundi.

SUDIJA MEJ: Nemojte nas krivo shvatiti, imate deset minuta, ili ćete pustiti traku ili ćete nam se obratiti, ili možete učiniti jedno i drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Traka će završiti za nekoliko minuta.

Traka: „To je bio glavni preokret u našim naporima. Administracija je jasno rekla da smatra da taj predlog, moj predlog je bio neprihvatljiv bez sporazuma između Muslimana, Srba i Hrvata i sve strane su počele da se mobiliziraju za rat. Evropska zajednica je glasala onako kako je Amerika insistirala da se prizna Bosna 6. aprila, zajedno sa Slovenijom i Hrvatskom. „Ovaj čin“, piše Rodžer Koen (Roger Cohen) u „Njujork tajmsu“, „kasnije je isto takav kri-

minalni čin kao što je i diplomatsko delo. I zaista, rezultat je bio izbijanje rata u Bosni i Hercegovini”.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle, gledajući sve ovo što sam nastojao da za ovo kratko vreme pokažem u ova tri dana i gledajući sad ovu traku koja potvrđuje praktično doslovce, ono što sam govorio o jugoslovenskoj krizi, a ima ih još mnogo, ne znam kako sada zvuče one patetične reči tužioca koje smo čuli u ovoj sobi, kada je rekao, nesumnjivo da impresionira publiku: „To što se desilo u Jugoslaviji, to nije bila božija volja već volja ovog čoveka”, pokazujući na mene. A kao što vidite, sve je drukčije i sve pokazuje da je optužnica lažna. Ako su ratni zločini izvršeni nad Jugoslavijom, ono što ste videli i ono što je videla jugoslovenska i svetska javnost onda oni koji su izvršili te zločine moraju da odgovaraju. Vi ne želite da ih pozovete na odgovornost s obzirom da ih predstavljate, ali ovo što je izašlo pred javnost zahvaljujući ovom žalosnom suđenju stavilo je sve te odgovorne pred veliku porotu koju čini čitavo javno mnjenje i oni neće moći da izbegnu odgovornost za zločine koje su počinili. Ja sam u to uveren jer verujem da većinu sveta čine pošteni ljudi. Kada to ne bih verovao, ne bi život imao nikakvog smisla. Ja sam siguran da ovo što su ova tri dana u ovako ograničenim mogućnostima u najširoj javnosti ljudi mogli da vide, svedoči između ostalog i o ovome sudu kao o sredstvu koje se upotrebljava za nastavak zločina protiv moje zemlje. I ja sam siguran da to tako neće moći da opstane. Rekao sam svom sinu, vredi ostati u ovom zatvoru ne znam koliko samo za jedan dan mogućnosti da se kaže istina, jer koliko god ta istina bila saznata širom sveta, nju više niko neće moći da ugasi i nju niko više neće moći da ospori, a istina je, kao što ste u ova tri dana mogli videti, na mojoj strani. Ja zato osećam ovde superiornost i zato se osećam kao moralni pobednik bez obzira na vaše paragrafe i bez obzira na vaše namere koje su takođe svima postale jasne. Uostalom bar vi, Englezi, možete da pročitate spektakl poslednji i da vidite kako vaši istaknuti ljudi gledaju na ovo suđenje, na optužnice, na njihovo spajanje i na razloge zbog kojih su to svi oni koji su u tome učestvovali uradili. Uostalom, javnost će imati prilike da kaže svoje. Ona predstavlja porotu zato što je ovaj sud očigledno nema.

Završio sam i ovo je bila moja izjava, kao što ste rekli na početku kada ste mi davali reč, a uvodno izlaganje podneću kad Tužilac podnese sve radnje koje je predvideo da na ovom sudu sprovede u skladu s vašim pravilima. Žao mi je što ne mogu i ovu kasetu da pokažem, jer ova kasetu bi pokazala kako su se montirali snimci koji su obišli svet i koji su izazvali strašnu mržnju prema Srbima, bes ljudi, kako su se montirali i kako se lagalo. A to je iz iste kuhinje iz koje je bio napravljen i tzv. lažni izbeglički logor na jugoslovensko-makedonskoj granici, zvao se Stankovci gde su skupili 30.000 Albanaca iz Makedonije, da ih prikažu medijima i diplomatama jedan dan, a kada su sutradan došli naivni diplomati da ponovo posete logor njega više nije bilo, jer su ih pustili da idu kući. Ta kuhinja koja je napravila i Stankovce i bodljikave žice, i Račak, i Markale u Bosni, i sve moguće prevare koje su u medijskom ratu upotrebljene da se Srbi proglašavaju za zlikovce ili na sličan način kao što ovde ljudi govore na ovoj traci koju nismo ni mogli da vidimo iako je ova tehnika najbolja, predstavljaju čitav jedan niz pretekst laži koji je upotrebljen da bi se izvršio zločin nad mojom zemljom. Zločinci će za taj zločin odgovarati, u to sam uveren. Završio sam.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Prvi svedok je Mahmut Bakali (Mahmut Bakalli). On je, mislim napolju, i spreman je da položi zakletvu, što mislim da će uraditi na albanskom jeziku.

SUDIJA MEJ: Pre nego što to uradite, videli smo sažetke i zahvalni smo vam za to. Paragrafi od 17 do 20, koliko sam shvatio i optuženi i prijatelji Suda imaju ove sažetke, dakle paragrafi od 17 do 20 koji su opisani kao konačna izjava sastoje se isključivo od svedokovih pogleda na političku situaciju i mi stoga mislimo da su oni irelevantni. Spremni smo da saslušamo njegovo svedočenje.

TUŽILAC NAJS: Molim da se svedok uvede u sudnicu.

sekretar: Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Na engleskom nije zvučalo dobro, ta izjava bi trebala da bude duža. Da li biste mogli da pročitate ono što piše na papiru?

SVEDOK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala. Izvolite sestii.

SVEDOK: Hvala.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim Vas, recite Veću vaše puno ime.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Zovem se Mahmut Bakali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Bakali, da li ste vi sada član Kosovskog parlamenta?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nekoliko godina, odgovorite nam samo sa da ili ne, da li ste imali susrete sa optuženim?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, u proleće 1998. godine, sastao sam se sa optuženim dva puta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada da se vratimo na početak da dobijemo malo istorijskog konteksta. Šta ste po obrazovanju i profesiji?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ja sam nezavisni intelektualac, trenutno živim na Kosovu i član sam Kosovskog parlamenta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta ste studirali, želim da se vratimo unazad 10, 15, 20 godina, 30 godina, dakle, šta ste studirali i čime ste se bavili pre nego što ste ušli u politički život?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Studirao sam političke nauke u Beogradu i tu sam i magistrirao, a onda sam radio kao profesor na Univerzitetu u Prištini na katedri sociologije i onda sam 1971. godine izabran za predsednika Pokrajinskog komiteta da predstavljam Kosovo. Bio sam član Predsedništva Saveza komunista Jugoslavije, u vreme pokojnog predsednika Tita imao sam nekoliko funkcija, sve do 1981. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja je bila najviša funkcija na kojoj ste bili u Komunističkoj partiji, zapravo u Savezu komunista?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Bio sam na čelu Pokrajinskog komiteta komunističke partije, ovaj Saveza komunista Jugoslavije deset godina , a 11 godina sam bio u Predsedništvu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste da je to bilo sve do 1981. godine. Šta se desilo 1981. godine tako da su se stvari promenile?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Mislite do 1981. godine?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, mislim na promene do kojih je došlo 1981. godine, šta se promenilo u vašem životu?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Moja partija me je politički progonila, odnosno srpska vlada u Jugoslaviji me je politički progonila, jer je došlo do sukoba unutar nas u proceni nekoliko studentskih demonstracija do kojih je došlo 1981. godine u Prištini i na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi mogli da nastavite da obavljate posao, odnosno da radite za Komunističku partiju ili je to bio kraj vašeg rada za Komunističku partiju?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Od 1981. nadalje više nisam bio član Saveza komunista, Komunističke partije i više nisam bio aktivan, nisam se bavio pitanjima kojima se bavila Komunistička partija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi bili slobodni ili ste bili izloženi bilo kakvim ograničenjima?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Posle 1981. godine, kada sam došao u sukob sa svojom sopstvenom partijom, bio sam na izvestan način progonjen i izložen različitim vrstama pritisaka. Dve godine sam bio u kućnom pritvoru. Kasnije su mi dozvolili da radim u jednoj instituciji koja se bavila naučnim istraživanjem, dakle različitim projektima i tamo sam radio sve dok Milošević i njegova politika nisu stupili na scenu i onda smo otpočeli da gubimo svoja radna mesta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada su počeli ti poslednji događaji?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Možete li ponoviti svoje pitanje?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koje godine su bili ti poslednji događaji koje ste opisali, kada su zbog Miloševićeve politike Albanci bili otpušteni sa posla?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: To je bilo posle 1981, posle promena u Ustavu Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Moram da vas prekinem ovde, da vas zaustavim. Da li ste vi u to vreme već počeli da se ponovo angažujete u politici?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne. Ja sam od 1981. do 1989. godine bio pasivan u politici da se ne bih uplitao u vođstvo Kosova, tako da ono može da brani ustavnu poziciju Kosova i bio sam aktivan u donošenju Ustava 1974. godine, ali posle Miloševićevog govora na Gazimestanu povodom godišnjice bitke na Kosovu, govora do kojeg je došlo 1989. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Od 1989. godine da li je samo to, taj Miloševićev govor na Gazimestanu bio značajan ili je bilo i drugih događaja koji su imali značaj?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Moje angažovanje u politici se odnosilo na položaj optuženog, na njegov govor na Gazimestanu. Ja sam uočio da je u pitanju jedan opasan projekat koji će voditi ratu u celoj Jugoslaviji, a posebno na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pokušavam da stavimo stvari u jedan hronološki redosled da bismo pomogli Veću. Odgovorite samo sa da ili ne na ovo pitanje. Da li se sećate događaja te godine u kojem su učestvovali tenkovi i to događaja u Skupštini? Samo odgovor sa da ili ne.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi bili prisutni tokom tog događaja?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne, nisam bio prisutan ali sam znao za to.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Da li se sećate u kom mesecu je došlo do tog događaja? Ako se ne možete setiti nemojte nagađati, možete nam reći koje je to doba godine bilo.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: To je bilo u proleće 1991. godine, mislim, kada je Milošević pokrenuo inicijativu da se promeni ustavni položaj Kosova i hteo...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se sada vratimo na trenutak. Ako se ne možete setiti datuma događaja koji sam pominjao, da se vratimo na govor na Gazimestanu. Da li ste vi bili prisutni ili ste za to čuli ili ste čitali o tome?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Čuo sam za to. Na srpskoj televiziji sam gledao uživo govor, a onda sam ga analizirao, i čitao sam analize u novinama i celi govor u novinama, ali nisam bio lično prisutan na Gazimestanu. I tamo nije bilo Albanaca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za vas kao kosovskog Albanca sa političkim iskustvom, koji su vas elementi tog govora brinuli?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ako se dobro sećam, rekao bih da je deo govora u kojem je gospodin Milošević rekao da će sutra Jugoslavija povesti rat, politički rat za budućnost Jugoslavije i govorio o mogućnosti oružanog sukoba, da se to ne može isključiti. Ako se analizira čitav tekst u to vreme meni je izgledao kao projekat za rat, a ne za rešavanje problema ili za pronalaženje mirovnog rešenja za Jugoslaviju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Odgovorite samo sa da ili ne na ovo pitanje. Da li ste vi na bilo koji način reagovali na ovaj govor? Da li ste uradili bilo šta kao reakciju na taj govor? Samo sa da ili ne.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi bili sami u reagovanju na taj govor? Da li su i drugi reagovali?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Nisam bio sam, mnogi drugi političari i intelektualci na Kosovu su takođe reagovali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada da se pozabavimo vašom sopstvenom reakcijom. Šta ste prvo uradili kada ste čuli taj govor i došli do zaključaka do kojih ste došli?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Prvi korak je bio da napišem pismo, javno pismo, jedno dugo javno pismo svom nekadašnjem prijatelju Lorensu Iglbergeru, koji je bio američki ambasador u Beogradu. U to vreme on je bio podsekretar, odnosno zamenik državnog sekretara Sjedinjenih Američkih Država. Ja sam mu, dakle, pisao i rekao da je vrlo opasno to što se dešava u Jugoslaviji iznevši mu svoj komentar i komentar na Miloševićev govor na Gazimestanu i rekao sam mu da sam zabrinut da bi moglo doći do rata. Ja sam objavio to pismo na albanskom u novinama „Škandija“ (Skandija) u Prištini, a u isto vreme u zagrebačkom listu „Vjesnik“.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi bili jedina osoba koja je objavila takav članak takve vrste ili su i drugi objavljivali svoje članke?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Koliko se sećam, bilo je i drugih na Kosovu koji su javno reagovali na Miloševićev govor na Gazimestanu i na druge mere koje je on preduzeo posle tog govora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pomenuli ste druge mere koje je preuzeo posle govora. Na šta mislite?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Prvi i glavni korak je bila njegova inicijativa da se promeni ustavni položaj Kosova kao konstitutivnog dela federacije, tako da bi Kosovom u celosti vladala Srbija.

On je preduzeo tu inicijativu suprotno volji naroda Kosova i Skupštine, parlamenta Kosova i promenio ustav na ilegalan način i nelegitiman način i tako potpuno promenio položaj Kosova i stavio ga pod srpsku vlast. Posle toga, mislim na promenu Ustava na Kosovu, za albanski narod je došlo do situacije aparthejda. U svakom segmentu života je bio aparthejd, ljudi su otpušteni sa posla, izbacivani iz vladinih kancelarija, isključeni iz kulturnog života, iz obrazovanja i uopšteno govoreći iz društvenog života. Činilo se da je to bio nametnuti aparthejd koji je zločin protiv čovečnosti. Tako je meni izgledalo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zaustavimo se ovde na trenutak. Zanima me jedan detalj. Govorili ste o promenama u Ustavu Kosova i znamo da je Kosovo uživalo neku vrstu poluautonomnog statusa. Da li biste sada Veću mogli objasniti u kojoj je meri bila značajna, do koje je mere išao taj poluautonomni status Kosova? Koja su bila najveća ovlašćenja koje je Kosovo imalo u prethodnom federativnom uređenju?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Pa ukratko rečeno, prema Ustavu iz 1974. godine Kosovo je imalo autonomiju kao konstitutivni deo federacije i imalo je ista prava kao i republike koje su takođe bile deo federacije uključujući i pravo veta. Sav društveni život, sav politički život, ekonomski život, policija, sve je bilo zasnovano na Ustavu i na statusu autonomije i sve funkcije koje su imale druge republike u Jugoslaviji imalo je takođe i Kosovo. Nije bilo ničega što se nalazilo u srpskoj jurisdikciji, jurisdikciji Srbije. Ustav u preambuli kaže da je Kosovo konstitutivni deo federacije i da je deo Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Spomenuli ste veto. Na kojem nivou je postojalo pravo veta, na kojem nivou su oni koji su ga stavljali mogli iskoristiti pravo veta?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ukoliko se Kosovo ne bi s nečim slagalo, s nekim rešenjem na saveznom nivou onda je imalo pravo kao i druge republike da se nečemu usprotivi i da upotrebi veto. Mi smo naše pravo veta iskoristili dva puta na Kosovu i to je bilo dobro iskorišteno jer inače bi se donela odluka na našu štetu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, pre nego što krenete dalje, želeo bih svedoku, gospodinu Bakaliju, postaviti pitanje. Da li vi kažete da je učinak ustavnih promena bio uvođenje onoga što ste vi nazvali aparthejdom za ljude Kosova? Međutim, nije mi sasvim jasno na šta mislite kada kažete aparthejd. Da li vi govorite o aparthejdu u odnosu na ostatak jugoslavenske federacije ili unutar samog Kosova? I takođe molim vas da nam objasnite na koji je način to predstavljalo aparthejd.

SVEDOK BAKALI: Pa pre svega, mi smo od njih tražili da ne dođe do ustavnih promena jer bi te promene bile za nas veoma negativne. Međutim, nama je to ustavno rešenje nametnuto. Radilo se o temeljnim promenama. Već sam rekao da smo bili u nekoj vrsti aparthejda i to je bio aparthejd od strane srpske manjine na Kosovu i srpskih vlasti koje su koristile manjinu na Kosovu i koji su slali svoje ljude da vladaju na Kosovu, da vladaju Albancima. To je, dakle, bio aparthejd unutar Srbije.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Želeo sam vas zamoliti da se malo detaljnije pozabavite jednim konkretnim aspektom onoga što ste opisali kao aparthejd, a to je obrazovanje. Posle ustavnih promena uvedenih na Kosovu kakve su bile mogućnosti za obrazovanje kosovskih Albanaca?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Jedina mogućnost koja je ostala za izgradnju obrazovnog sistema je bila ta da se Albanci organizuju u paralelnom obrazovnom sistemu. Taj sistem nije bio legitiman, legalan i bio je dosta slab, zato jer se nastava uglavnom odvijala u privatnim kućama. Većina učitelja i profesora nije dobijala platu za rad sa studentima, odnosno učenicima. Međutim, mi smo se aktivno bavili tim stvarima da ne dozvolimo da se obrazovni sistem u potpunosti raspadne. To je bio jedan paralelni sistem obrazovanja na Kosovu koji smo mi izgradili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je na raspolaganju takođe postojao i državni sistem obrazovanja za decu kosovskih Albanaca i ako

jeste, zašto su kosovski Albanci odlučili osnovati paralelni sistem obrazovanja u privatnim kućama?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Posle ustavnih promena, Srbija je nametnula sistem koji je bio obrazovni sistem Srbije. Mi smo na Kosovu imali svoj sopstveni školski program, koji je ranije odobrila kosovska skupština, odnosno Ministarstvo obrazovanja Kosova. Srbija je to odbila da prihvati i obrazovati se u našem sistemu sa našim školskim programom značilo je da nismo mogli dobiti pristup službenim školskim zgradama. I zato smo morali obrazovati decu u podrumima privatnih kuća.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su deca kosovskih Albanaca u državnom sistemu mogla dobiti obrazovanje na sopstvenom jeziku?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: U državnom obrazovnom sistemu Srbije to bi bilo teoretski moguće, znači da se albanska deca obrazuju. Međutim, Albanci su odbili u tome sudelovati jer su imali sopstveni sistem, sopstvene učitelje i profesore. Oni nisu mogli prihvatiti obrazovni sistem koji im je nametnut od strane vlasti u Beogradu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pozabavimo se još jednim aspektom sistema koji ste opisali kao aparthejd. Još nekoliko rečenica, još nekoliko detalja o tome. Spomenuli ste to da su kosovski Albanci izgubili poslove u državnim organima i na drugim mestima. Zašto se oni u tom vremenskom periodu gubili posao?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Mnogi Albanci su posle ustavnih promena izgubili posao zato jer su bili prisiljeni da potpišu izjavu o lojalnosti novom ustavnom sistemu i srbijanskim vlastima i vladi. Albanci su to odbili učiniti. Drugo, došlo je do radikalnih promena u vođstvu državnih preduzeća i kompanija. Albanci su izbačeni, a njih su zamenili Srbi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su oni izgubili posao zbog nekog valjanog razloga koliko vi to možete prosuditi?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Pa pravi razlog bio je taj da se ljudi s Kosova bace na kolena. Ljudi su bili prisiljeni potpisati izjavu o

lojalnosti Srbiji i to je bila jedna vrsta moralnog pritiska, političkog pritiska na ljude. Albanci su to odbili učiniti zato jer nisu želeli biti bačeni na kolena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Spomenuli ste vaše pismo Lorensu Iglbrgeru koje je bilo objavljeno i u novinama. Jeste li vi nastavili objavljivati svoje poglede u štampi?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, redovno u novinama, revijama i to ne samo albanskim na Kosovu, nego i drugde u Evropi i u nekim američkim novinama i u beogradskoj štampi na srpskom u onim listovima koji su bili nešto liberalniji ili mogli biste reći onim koji su bili opozicioni. Među njima su i „Naša borba“, „Vreme“, „NIN“ i druge revije i to na srpskom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ukratko rečeno, koje ste vi to argumente iznosili u svojim člancima? Koje ste bojazni izrazili?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: U svim svojim člancima moj glavni stav bio je usko povezan sa stavom ljudi na Kosovu koji su mi rekli da ne žele biti pod srpskom vlašću i upravom. A zahtev albanskog dela kosovske skupštine, koji se odvojio pošto je skupština raspuštena, članovi skupštine su se tajno okupili u Kačaniku i tamo izglasali Ustav Republike Kosovo. Kasnije je albanski narod na Kosovu takođe usvojio deklaraciju putem referenduma. Kratko rečeno, albanski narod opredelio se za nezavisnost Kosova, nezavisnost od Srbije. Oni su želeli Republiku Kosovo, koja bi kasnije započela pregovore o budućoj sudbini Kosova unutar okvira konfederacije ili federacije Jugoslavije. To je bio stav koji sam iznosio u svojim člancima. Bio sam aktivan u javnosti u tom smeru.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada dalje na vreme kada ste se vi sastali sa optuženim. Recite tokom koliko vremena ste vi pisali te članke.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Pa celo to vreme od 1981. godine, pa sve do danas.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako je došlo do toga da se vi sastanete sa optuženim?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Pa mislim da je bilo nešto pripremnog rada da bi došlo do tog prvog sastanka i 8. oktobra 1987. trojica visokih oficira državne bezbednosti Srbije došli su kod mene i sa njima sam razgovarao u svojoj kući.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam reći kako su se oni zvali?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Jedan od njih zvao se Gajić, on je bio šef bezbednosnog aparata za Kosovo, dakle srbijanske Službe državne bezbednosti za Kosovo. Zatim, bio je pomoćnik šefa Službe bezbednosti Srbije, čovek po imenu Stanišić. Bio je još jedan, čini mi se jedan visoki funkcioner u sigurnosnom aparatu i mislim da se zvao Adžić i bio je tu čini mi se još jedan major, ne sećam se tačno imena. Oni su došli kako bi pripremili sastanak između mene i njihovog šefa Stanišića i to na Stanišićev zahtev. Međutim, ja sam iskoristio tu priliku da im kažem ono što sam mislio o represiji i zločinima koji se odigravaju, a koje vrše policijske i vojne snage na Kosovu. Oni su mi rekli da nisu došli da iznose komentare o političkoj situaciju nego da su samo želeli napraviti kontakt između mene i Stanišića. Ja sam se sa tim složio i rekao da sam voljan sastati se sa Stanišićem. Posle dve nedelje...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Doći ćemo i do te druge nedelje. Iako oni nisu želeli razgovarati o situaciji detaljno, da li vam je ipak nešto rečeno na tom prvom sastanku što vas je zabrinulo?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Mislite li na drugi sastanak sa samim Stanišićem?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim na prvi sastanak sa pripadnicima Državne bezbednosti i čovekom po imenu Gajić.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da li možete ponoviti pitanje?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je neko od te trojice rekao nešto na tom prvom sastanku, nešto što vas je uznemirilo i zabrinulo?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da. Oni su celo vreme pokušavali da ništa ne govore o situaciji, da ne komentarišu Republiku

Kosovo i miroljubivo rešenje putem pregovora, povlačenje trupa i policije. No, kada sam spomenuo zločine koje čine policijske snage na Kosovu i spomenuo nekoliko konkretnih incidenata, Gajić mi je rekao da to nije ništa. Rekao je imamo plan, odnosno imali smo plan pod kodiranim imenom „spržena zemlja“, spaljena zemlja, na srpskom politika spržene zemlje. No, rekli su da su oni predložili da se taj plan ne primeni na Kosovu. Gajić je rekao da bi svrha takvog plana, odnosno takve politike bila da se uništi 700 naselja naseljenih kosovskim Albancima i da se unište kako materijalna dobra tako i ljudi. Da vam pravo kažem, ja sam se pokušao sabrati i jednostavno odgovoriti da bi to bila ludost i to ludost ogromnih razmera kad bi se tako nešto dogodilo, jer kada bi se tako nešto dogodilo, svi bi Albanci ustali i krenuli u rat.

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak, gospodine Bakali. Kad kažete da vam je rečeno: „Mi imamo plan spržena zemlja“, ko je to bio „mi“, ko je imao taj plan, što ste vi tada shvatili?

SVEDOK BAKALI: Ja sam shvatio da je to bio plan Srbije, odnosno Miloševića. Međutim, Gajić je kao šef Državne bezbednosti na Kosovu imao neke rezerve u vezi sprovođenja tog plana. To je bar bio moj utisak u to vreme. Čini se da je takav drakonski plan ipak postojao.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ste nam već rekli da je sledeći korak održan nekoliko nedelja kasnije. Da li ste nekoliko nedelja kasnije imali još jedan sastanak?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da. Dve nedelje kasnije nazvao me je jedan posrednik i rekao mi da u Brezovici, otprilike 70 kilometara od Prištine, da će me tamo primiti Stanišić a on je bio Miloševićev šef Državne bezbednosti. Ja sam prihvatio da odem tamo, otišao sam tamo sa jednim prijateljem i to u ličnim automobilima. Pratili su nas predstavnici Državne bezbednosti. Bila je to veoma hladna, ledena zima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Stanišić bio sam ili s nekim drugim?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: U samoj zgradi srbijanske Državne bezbednosti bilo je još ljudi, tamo je bio Gajić i neki od njegovih kolega. Međutim, mene su odveli na gornji sprat gospodinu Stanišiću u jednu sobu gde smo bili sami, tamo je bilo nešto hrane i pića i tamo smo razgovarali otprilike dva sata.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Stanišić neko koga ste vi ranije znali ili ste ga tada prvi put sreli?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: To je bilo prvi put da sam sreo Stanišića.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je on vama tamo objasnio zašto se tamo nalazi i na čiju inicijativu, odnosno po čijim uputstvima?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Na samom početku rekao je „Poslao me je predsednik Milošević da razgovaramo o sastanku između vas i Miloševića“. No, kao što sam već rekao, on je trebao sledećeg jutra Miloševića u Beogradu informisati o tom razgovoru. To je ono što je on rekao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako su se završila ta dva sata vašeg razgovora sa Stanišićem?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne bih da ponavljam, radilo se o manje-više istom kraju, kao što se završio i razgovor od pre dve nedelje. Kosovski problem, morali smo pronaći neki izlaz u političkim pregovorima, kako bi se izašlo iz krize i pronašlo političko rešenje. Ja sam apelovao na Stanišića da zaustavi nasilje i zločine koji se čine, da povuče koncentrisane snage policije i vojske i insistirao sam na tome da započnu politički pregovori. On je, pak, rekao da će o svemu informisati Miloševića. No, dodao je, pitao me je da li sam voljan sastati se sa Miloševićem. Ja sam rekao da. Razgovor je bio veoma miran i staložen. Interesantno je spomenuti da pošto sam se vratio, pošto sam sišao dole u hodnik, gde me je čekao moj prijatelj, a gde su bili i Stanišićeve kolege, među njima i Gajić, da su oni pitali kako je prošlo. Ja sam rekao „Pa imali smo dobar tolerantan razgovor“, a on je rekao „Pa imali smo dobar

razgovor, ali gospodin Bakali je strukturalni nacionalista". Ne znam šta je mislio reći s time strukturalni, još uvek ne znam, ne znam, znam šta je nacionalista, ali ne znam šta je strukturalni nacionalista. I znači, ispred cele te grupe ljudi je iskorišćen taj izraz što je meni bilo jako čudno. Posle toga me je pitao „Gospodine Bakali, da li biste bili voljni preuzeti neku funkciju u federaciji?“. Ja sam se nasmejao i rekao sam da sam u svom životu imao dosta funkcija u federaciji. To je verovatno bio najkarakterističniji deo razgovora sa Stanišićem. Ne mislim da me on želeo kupiti sa tom formulom koju je iskoristio „Da li želite položaj?“, mislim da to nije želeo zadržati sam za sebe. Ne znam zašto je on to rekao pred drugima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, ako to govorimo od 1997. i 1998. godine, kada ste sledeći kontakt imali takve vrste? Kada je bio vaš sledeći kontakt?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Sledeći kontakt je bio sa Miloševićem. To je bilo u aprilu 1998. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako je došlo do toga?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Gospodin Milošević me je pozvao, on i dvojica njegovih ljudi su me pozvali da dođem u Beograd jednog dana. Ja sam bio u Beogradu tom prilikom, desilo se tako jer je to bila delegacija sa Kosova koja je pregovarala sa Ministarstvom spoljnih poslova Švedske. Dakle, bili su u toku razgovori između Švedske i Kosova i te večeri, pošto sam tu noć provodio u Beogradu, dvojica ljudi su me odveli u hotel, a iz hotela u rezidenciju predsednika, Beli dvor.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste bilo koga drugog obavestili o tom sastanku, bilo koga iz međunarodne zajednice?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Na mobilni telefon dok smo išli u Beograd na sastanak sa švedskim ministrom spoljnih poslova pozvao me je prijatelj iz Prištine i rekao mi da su dvojica Miloševićevih ljudi zvali i tražili me, jer Milošević želi da se sretne sa mnom. Tako da sam razgovarao sa ljudima koji su bili sa mnom sa Kosova, među njima je bio Fehmi Agani (Fehmi

Agani), koji je kasnije ubijen na varvarski način. To su učinile srpske policijske snage, dok je proterivan iz zemlje vozom. Dakle, ja sam razgovarao sa njim i još nekima i pitao sam „Zašto da se ne sastanem sa njim, to bi dobro bilo za mir i rešavanje pitanje Kosova?“ Ali da li sam kontaktirao bilo koga izvan toga kruga ne, prilično sam siguran da nisam. Hteo sam da obavestim američkog ambasadora Majlsa (Miles), ali on nije bio u svojoj rezidenciji i informisao sam sekretara ambasade Nika Hila (Nick Hills). On je jednostavno tražio da posle razgovora njega informišem o rezultatima tog razgovora, dakle o tome o čemu sam razgovarao. Nisam dobio uputstvo od bilo koga, ni od koga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da pređemo na taj sastanak u Belom dvoru. Da li vas je primio optuženi?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da. Primljeni smo u holu. To je bio razgovor koji je protekao u toleranciji, ako mogu tako da kažem. Ja sam imao mogućnost da izrazim svoje mišljenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta ste rekli iznoseći svoje mišljenje?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne želim da se ponavljam, ali da kažem ukratko. Sugerisao sam i insistirao da se prestane sa zločinima, zločinima koje je počinila policija i vojska na Kosovu, da te koncentrisane snage policije i vojske budu povučene sa Kosova i da se uzme u obzir volja albanskog naroda koji želi da se stvori Republika Kosovo, koja bi bila izvan jurisdikcije Srbije. Ja sam tražio da on bude inicijator političkih pregovora o tim pitanjima. Izvinite, mogu li još nešto da dodam, samo trenutak? Rekao sam mu da ravnoteža snaga u ovom trenutku je u korist Srbije, ali ravnoteža snaga neće uvek ostati takva, a ako se Albanci organizuju i podignu na rat, stvari će se promeniti i međunarodna zajednica neće ostati indiferentna u odnosu na zločine koji su počinjeni na Kosovu. Ja sam tom prilikom koristio izraz koji znam na srpskom i „nad popom ima pop“, dakle, iznad svakog sveštenika postoji i viši sveštenik. Mi živimo u povezanom svetu i tu se ne može počiniti zločin a da se ne postave granice, ograničenja za počinioaca.

Možda bi bilo interesantno da kažem da smo mi govorili o mnogo drugih stvari, ali jedna stvar je bila posebno interesantna, a to je priča o porodici Jašari (Jashari) u Prekazu (Prekazi). Nešto ranije policija je počinila užasan zločin, srpska policija je pobila celu porodicu Jašari u Prekazu, u području Drenice. Ja sam rekao „Vi ubijate civile, žene i decu kao što je bilo u Prekazu“. Milošević je komentarisao tako što je rekao „Mi se borimo protiv terorista“. „Ali pogledajte, ubijene su žene i deca.“ Bio sam prilično iznenađen kada je upotrebio jedan policijski izraz, a ne politički. Rekao je „Dali smo im dva sata da izađu iz svojih kuća, da odu“.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je izgledalo da je on obavešten o tom događaju, o porodici Jašari?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, da definitivno, on me je pitao „Da li je to velika porodica?“, da li sam ih poznavao i u stvari ja sam ih poznavao, naime, nisam njih lično poznavao, ali sam znao za taj događaj jer je to bio zločin u odnosu na celu porodicu. Ako ljudi idu u rat, u redu, može se desiti da poginu, ali ne možete ubiti celu porodicu i spaliti kuću.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Govorili ste o policiji koja je počinila zločine. O kojoj policiji ste govorili optuženom, o kojim policijskim snagama?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: U stvari, ja ne znam mnogo o strukturi te policije koja je došla iz Srbije, koja je u to vreme vladala Kosovom ali pretpostavljam da su to bile specijalne snage, da je to bila specijalna policija. Interesantno je, ako mi dozvoljavate...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mogu li vas samo prekinuti na trenutak i postaviti vam jedno drugo pitanje. Kakva je bila reakcija optuženog na vaše primedbe na ponašanje policije i događaj sa porodicom Jašari? Dakle, kakva je bila reakcija optuženog?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Nažalost, on je reagovao tako da nije pokazao bilo kakve emocije ili osećaj krivice. Rekao sam vam kakve izraze je koristio, šta je rekao, rekao je „Dali smo im dva sata da pobegnu“.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uopšteno govoreći, taj stav koji je on zauzeo u odgovoru na vaša pitanja, odnosno na vaše žalbe, kakav je bio taj stav?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Rekao sam od početka da je taj razgovor bio korektan i tolerantan, on mi je dozvolio da izrazim svoje mišljenje, ali s vremena na vreme bile su arogantne reakcije s njegove strane. I na primer, ja sam pomenuo zločine koje je počinila policija, a on je govorio onda o terorizmu. Ja sam rekao da su državni organi Srbije ti koji su počinili te zločine, da je tu reč o državnom terorizmu. On je bio prilično uzrujan zbog tog izraza i ne znam da li je to uobičajeno ili nije, ali onda mi je rekao „kočite malo” na srpskom, što znači da se malo zaustavim, da budem oprezan. „Usporite, gospodine Bakali, nemojte toliko da budete uzrujani kada opisujete te zločine”. Ja sam pomenuo slučaj Ukšina Hotija (Ukshin Hoti).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, ispričajte nam nešto o tom slučaju, molim vas?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Bio sam vrlo otvoren. Bilo je mnogo zatvorenika koji su ilegalno držani u zatvoru i ja sam pomenuo slučaj jednog univerzitetskog intelektualca, koji je bio moj prijatelj, kojeg su godinama držali u zatvoru. Njegovo ime je Ukšin Hoti. Ja sam pomenuo njegovo ime i rekao sam „Ukšin Hoti je u zatvoru zbog političkih stavova, a ja imam iste takve političke stavove”. On je prešao preko toga. Ukšin Hoti je pogubljen, ali u to vreme kada je pušten iz zatvora Dubrava, to je bila nedelja, što je bilo neuobičajeno, jer se nedeljom ništa ne radi u zatvorima, ali rekli su mu da može ići kući te nedelje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li ga ikada posle toga videli?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne, ne, nikad ga više nisam video, njega su videli kako izlazi kroz velika vrata, kroz kapiju zatvora i nikad ga više niko živog nije video. Ni danas se ne zna kako i gde je završio ili gde je njegovo telo.

SUDIJA ROBINSON: Možete li pitati svedoka koliko dugo posle tog razgovora je Ukšin Hoti pušten iz zatvora?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, možete li nam reći koliko dugo je prošlo posle vašeg razgovora sa optuženim da je Ukšin Hoti pušten iz zatvora?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Rekao bih nekoliko meseci posle toga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U tom razgovoru da li je bilo šta rečeno o aspektima aparthejda, režima koji ste vi nazvali aparthejdom i problemima do kojih je došlo i da li je konkretno rečeno nešto o obrazovanju?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Na sastanku sam rekao da sistem obrazovanja nije u redu i na to je Milošević rekao da je Ibrahim Rugova potpisao sporazum uz posredovanje Sent Eđidio (Sant'Egidio) organizacije iz Vatikana. Mi nismo mnogo govorili o tome, ali tokom mog drugog razgovora sa Miloševićem, više smo o tome govorili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sporazum koji je potpisan uz pomoć i posredovanje organizacije iz Vatikana, da li je to bio sporazum o obnavljanju obrazovanja, odnosno o slobodi obrazovanja za kosovske Albance. Možete odgovoriti sa da ili ne?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da. Mislim da je sporazum do kojeg se došlo uz pomoć posredovanja organizacije Sent Eđidio bio pozitivan jer je dozvolio da se naši nastavnici, profesori, učenici i studenti vrate u školske zgrade i da tamo rade paralelno sa ostalima.

SUDIJA MEJ: Gospodine Bakali, vi ste odgovorili na pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pitanje je bilo da li je taj sporazum ikad primenjen?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne, nije nikada primenjen, on je potpisan, ali nije primenjen.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je verovatno sve sto nam treba za sada. Kako je završio vaš prvi sastanak sa optuženim, da

li je završen na jedan pristojan, ljubazan način i na koji način je dogovoren sledeći sastanak?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne mogu da kažem da je završen u nekoj konfliktnoj atmosferi, ne. Mi smo izašli i razišli se prilično normalno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je tada dogovoren sledeći sastanak?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da. Milošević je predložio da se organizuje sastanak sa Ibrahimom Rugovom, sa delegacijom i da ja treba da se potrudim da dogovorimo taj sastanak i ja sam rekao da hoću, jer moja filozofija je bila da se počne sa pregovorima, političkim pregovorima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je došlo do tog sastanka i recite nam imena članova delegacije kosovskih Albanaca?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: 15. aprila 1998. godine sastali smo se. To je bila kosovska delegacija koja se sastala sa Miloševićem u Belom dvoru. Na sastanku su pored mene prisustvovali Ibrahim Rugova, Veton Suroi (Veton Surroi), Fehmi Agani i Pajazit Nuši (Pajazit Nushi).

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, da vidimo da li je datum tačan. Gospodine Bakali, vi ste nam ranije rekli da je prvi sastanak sa optuženim bio u aprilu?

SVEDOK BAKALI: Ovo je bio 15. maj.

SUDIJA MEJ: Dakle, drugi sastanak je bio 15. maja.

SVEDOK BAKALI: Izvinjavam se, ja sam imao prvi sastanak u aprilu, a 15. maja smo svi zajedno imali sastanak sa Miloševićem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Da li je optuženi bio sam ili je s njim bio još neko ili se ne sećate?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Bio je samo šef njegovog kabineta koji je vodio zabeleške i na početku je bio neko sa srpske televiziji-

je, koji je napravio par snimaka sa tog sastanka na samom početku i sastanak je počeo u prijatnoj, tolerantnoj atmosferi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je svaki član delegacije imao šansu da govori? Odgovorite samo sa da ili ne.

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam ukratko reći šta je rekao gospodin Rugova, samo jednu rečenicu?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: On je izrazio zahvalnost i predstavio je naš projekat i našu privrženost političkom rešenju kosovskog pitanja u skladu sa voljom kosovskog naroda.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta je rekao Nuši?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Gospodin Nuši koji je bio predsedavajući Saveta za ljudska prava na Kosovu, govorio je nešto više o pitanjima koja se odnose na poštovanje osnovnih prava Albanaca na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A Suroi?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Suroi koji je bio izdavač novina, govorio je o teškoćama na koje nailaze mediji pod srpskim režimom na Kosovu. Gospodin Milošević mu je rekao, „U redu, vi ste izdavač, vi izdajete svoje novine „Koha Ditore“ svakodnevno.“ Veton je rekao: „Da, ali ja sam stalno pod pritiskom policije koja često zatvara, odnosno poziva moje novinare, moje urednike i ispituje ih, sasluša ih, zatim dolaze u naše prostorije, pretresaju i slične stvari. Jednoga dana oni su došli i pretražili naše prostorije“, mislim, tajna policija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A posle Suroija, ko je govorio?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Fehmi Agani.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: O čemu je govorio?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Agani je pokušao da otvoreno govori, da Miloševiću iznese argumente i rekao mu je da sporazum koji je on potpisao sa Rugovom o obrazovanju na Kosovu, a

Agani je direktno učestvovao u tom pitanju, rekao je da se ovaj sporazum uopšte ne primenjuje jer srpska strana ne poštuje svoje obaveze.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što dođemo do toga šta ste vi rekli možete li nam ukratko skicirati kako je izgledao život na Kosovu u to vreme? Sporazum o obrazovanju se nije poštovao, izdavač novina je rekao da je pod pritiskom u vreme o kojem govorimo, ali koja ljudska prava su bila narušena u smislu u kojem je govorio Nuši?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: On je govorio vrlo kratko, ali je imao mnogo toga da kaže jer su počinjeni zločini u odnosu na ljude koji su bili zatvoreni i držani u zatvorima mesecima. Gospodin Nuši je prikupio neke informacije, imao je informacije o svim tim pitanjima i o tome je otvoreno govorio gospodinu Miloševiću, smatrajući da je on osoba koja je pre svega odgovorna za kršenje ljudskih prava svih građana albanske nacionalnosti, odnosno u albanskom regionu, Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ljudi su bili zatvarani, držani u zatvoru i to se moglo dešavati tiho i privatno. Ali šta se dešavalo u javnosti, u Prištini recimo, na ulicama u Prištini, da li je bilo mirno u to vreme, u maju 1998. godine?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Manje-više rekao bih bilo je mirno, ali treba da znate da su u to vreme, kao odgovor na stavove beogradskog režima studenti organizovali mirne demonstracije, studenti prištinskog univerziteta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na to ćemo doći kasnije, ali naravno OVK je počela da deluje kasnije. Da ili ne?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, u obliku različitih naoružanih grupa ali studentske demonstracije su bile ugušene. Naime, bilo je prisutno jako mnogo policajaca koji su zatvorili mnoge studente.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I na kraju u odnosu na raniji period, govorili ste da su kosovski Albanci otpušteni s posla, da su to radi-

li Srbi i da li se takva situacija nastavila. Da li su i dalje Srbi dobijali poslove, a kosovski Albanci otpušteni sa posla?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, tačno. Sve to vreme o kojem ovde govorimo ništa se nije promenilo. Ja smatram to vreme periodom aparthejda, što god da se desilo kada je reč o poboljšanju položaja Albanaca u odnosu na zaposlenje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu ili kulturu ili bilo gde drugde.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Govorili ste o tome šta su rekli ostali članovi vaše delegacije. Šta ste vi rekli optuženom?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: U stvari ja sam bio taj koji je govorio nešto duže verovatno. Najveći deo onoga što sam rekao je bilo ono što sam mu rekao na sastanku koji smo imali ranije. Ja sam ponovio istu frazu da je to njegova lična odgovornost, njega kao šefa države, da se pobrine da se zaustave zločini u odnosu na Albance na Kosovu, a na nama je da počnemo pregovore, da nađemo rešenje za status Kosova, takođe na osnovu izražene volje albanskog naroda Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je bilo šta rečeno o mogućnosti da Kosovo bude republika?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Gotovo svi članovi naše delegacije, dakle albanske delegacije su pominjali činjenicu da je naš nepromenljivi cilj i orijentacija da imamo Republiku Kosovo, ali to želimo da rešimo putem pregovora. Međutim, Milošević nije ništa rekao ni protiv, ni u korist te ideje, ali jeste rekao da je voljan da počne pregovore između Albanaca i Srba.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako je ovaj sastanak okončan?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Po mom mišljenju okončan je u tolerantnoj atmosferi. Gospodin Milošević je bio dobar domaćin tog sastanka, tako bih rekao. On je pažljivo slušao, nije pokazao ni na koji način da je nervozan tokom našeg sastanka, niti kada smo mi izrazili naše zahteve, u stvari mogu da vam kažem da me je na kraju sastanka iznenadio kada je izjavio sledeće: „Gospodo, morate da shvatite da sam ja okružen nacionalistima.“

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste da ste bili iznenađeni?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Pa on je bio glavni nacionalista, sam Milošević je bio glavni nacionalista i način na koji je on to rekao zvučalo je ubedljivo ako to slušate, ali kasnije dela, činjenice su pokazale suprotno od onoga što je on rekao, tako da po mom mišljenju to je jedna vrsta malicioznosti s njegove strane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nakon tog sastanka, da li je došlo do još jednog sastanka sa delegacijom koju je imenovao optuženi?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, Milošević je organizovao sastanak da se počne sa pregovorima, a sa druge strane i Ibrahim Rugova je okupio jednu grupu umerenih ljudi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ko je trebalo da bude član te delegacije sa druge strane? Da li je gospodin Milošević to rekao na sastanku ili da li ste to saznali kasnije ko će biti u toj delegaciji na tom sastanku?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne, ne, ne. Na tom sastanku mi smo se složili da gospodin Milošević imenuje svoju delegaciju i da mi imenujemo svoju sopstvenu delegaciju, ali nismo govorili o imenima. Ja sam bio prilično iznenađen kada sam video srpsku delegaciju u Prištini, izvinjavam se, gospodin Milošević je insistirao da članovi jugoslovenske i srpske vlade budu članovi te delegacije, ali nismo govorili o imenima. U stvari, on je postavio ljude koji nisu bili voljni niti su pokazivali bilo kakvu želju da se krene sa političkim pregovorima, to nisu bili umereni ljudi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam reći ko je to bio?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Da, Šainović protiv koga je ovaj tribunal podigao optužnicu, jer on je bio jedan od glavnih u stvarima koje su počinjene na Kosovu, on je bio potpredsednik jugoslovenske vlade.

SUDIJA MEJ: Dajte nam samo imena.

SVEDOK BAKALI: Da. Profesor Marković, on je bio potpredsednik srpske vlade i Nikolić, potpredsednik Šešeljeve Srpske radikalne

stranke. Molim vas, to je besmisleno da se takve osobe postavje za članove delegacije koja je trebalo da vodi pregovore.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Možete li nam reći šta se desilo tokom pregovora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je to bio jedan sastanak ili više sastanaka?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Bio je samo jedan sastanak između dve delegacije i bio je potpuno neuspešan, jer svi ti članovi srpske delegacije su govorili samo protiv terorizma i hteli su da mi izdamo zajedničko saopštenje, koje bi bilo antiterorističko saopštenje, a da ne raspravljamo o političkom statusu Kosova o kojem smo trebali da raspravljamo, tako da je to bio totalni promašaj, rekao bih. I zbog toga smo izdali dva odvojena saopštenja, jedno je izdala albanska strana, drugo je izdala srpska strana. Ali ne treba da zaboravite činjenicu da ljudi koji su zaista bili umereni, koji su bili u albanskoj delegaciji, ako dozvoljavate...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da bi sve ušlo u zapisnik ovog suđenja, ne smemo ništa uzeti zdravo za gotovo. Vi ste nam naravno rekli da je tu bio gospodin Rugova. Kakva je bila njegova politička platforma od početka do kraja kada je reč o Kosovu?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Od samog početka pa do kraja mislim da je platforma gospodina Rugove bila platforma u prilog Kosova Republike van nadležnosti Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je njegov stav bio da se taj cilj treba postići pregovorima ili silom?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Gospodin Rugova je od samog početka, a i danas je čovek koji je uvek za političke pregovore i pronalaženja političkih rešenja za ta pitanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se to odnosilo i na druge pripadnike vašeg tima?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Mislim da da, jer mi smo svi imali grupu G-15 i neki političari intelektualci radili su na platformi

za buduće eventualne pregovore i oni su istupili sa jedinstvenim pogledima. Mogu reći ko je bio u toj delegaciji.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, moramo sad ovo privesti kraju. Glavno ispitivanje ovog svedoka mora biti gotovo danas.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, pitajte ga kada se održao taj sastanak. Imali smo drugi sastanak u maju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam reći kada se održao taj treći sastanak?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Prvi sastanak bio je krajem maja ili početkom juna, ne mogu se tačno setiti, 1998. godine, tri nedelje posle zadnjeg razgovora sa gospodinom Miloševićem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je na srpskoj strani bilo znakova da postoji volja da se pregovara sa kosovskim Albancima?

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Ne. Mislim da srpska strana nije imala platformu niti volju da započne sa pregovorima. Oni su imali platformu rata i zločina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I sada jedno sasvim odvojeno pitanje. OVK je počela egzistirati, to nam možete vi reći, da li, to ćemo čuti od nekog kasnije, da li ste vi imali nekih odnosa sa OVK

SVEDOK BAKALI – ODGOVOR: Direktno sa zapovednicima i trupama OVK-a nisam imao kontakata tokom rata niti veza. Mene je gospodin Adem Demači (Adem Demaqi), politički predstavnik OVK u Prištini, zamolio da budem njegov savetnik, da mu dam svoje političke poglede, stavove i ideje jer on je bio u dnevnom kontaktu sa stranim diplomatima. Međutim, sa trupama OVK nisam imao nikakve kontakte.

TUŽILAC NAJS: Hvala. Možemo postaviti još pitanja u vezi toga, kada za to dođe vreme. Hvala.

SUDIJA MEJ: Znači, to je glavno ispitivanje.

TUŽILAC NAJS: Ukoliko sam propustio koju rečenicu i to večeras otkrijem, možda ću nastaviti sutra.

SUDIJA MEJ: U redu, sutra nastavljamo sa unakrsnim ispitivanjem. Gospodine Bakali, sada ćemo napraviti pauzu, molim vas da sutra budete ovde u 9.00 h ujutro, tada će započeti unakrsno ispitivanje. Molim vas takođe da tokom ove pauze ili eventualno sledećih pauza ne razgovarate ni sa kim o vašem svedočenju. To se odnosi i na pripadnike tima Tužilaštva. Devet sati ujutro sutra. Molim ustanite.

Završeno u 16.10 h.

Nastavak rada 19. februara 2002. godine u 9.00 h.

Fond za humanitarno pravo